

Inventaris van het archief van het Auditoraat-generaal bij het Militair Gerechtshof te Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog

1940 - 1946

JAN NAERT

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN
HET AUDITORAAT-GENERAAL BIJ HET MILITAIR GERECHTSHOF TE LONDEN
TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG
1940 – 1946

ALGEMEEN RIJKSARCHIEF 2
DEPOT JOSEPH CUVELIER

INVENTARISSEN

72

Naamsvermelding - Niet Commercieel - Geen Afgeleide Werken
CC BY-NC-ND

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl/>

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
CC BY-NC-ND

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/fr/>

ISBN : 978 94 6391 468 0

Algemeen Rijksarchief

D/2024/531/040

Bestelnummer: Publ. 6484

Algemeen Rijksarchief
Ruisbroekstraat 2
1000 Brussel

De volledige lijst van onze publicaties kan u raadplegen op internet
(<http://arch.arch.be>)

Nummer toegang: I 72

Inventaris van het archief van
**het Auditoraat-generaal bij het Militair Gerechtshof te Londen
tijdens de Tweede Wereldoorlog**
1940 – 1946

door

Jan NAERT

Brussel
2024

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 72

en door opgave van het *archiefnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

Documenten die ouder zijn dan 100 jaar en die neergelegd zijn bij het Rijksarchief zijn vrij raadpleegbaar. Voor de raadpleging van documenten jonger dan 100 jaar is de schriftelijke toelating van het College van procureurs-generaal vereist. De aanvraag tot inzage – na toelating – dient te worden gericht aan ARA2.

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief. De voorafgaande schriftelijke toelating van het College van procureurs-generaal is vereist.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF 2 – Depot Joseph Cuvelier, *Archief van het Auditoraat-generaal bij het Militair Gerechtshof te Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog (1940-1946)*, nr. (archiefnummer).

Verkort: ARA 2, *Auditoraat-generaal bij het Militair Gerechtshof te Londen WO2*, nr. (archiefnummer).

INHOUDSOPGAVE

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF	7
I. IDENTIFICATIE.....	7
II. GESCHIEDENIS VAN ARCHIEFVORMER EN ARCHIEF	7
A. Archiefvormer.....	7
1. <i>Naam</i>	7
2. <i>Geschiedenis</i>	7
Maart 1940: personeelwissel aan de top van het Auditoraat-generaal	7
10 mei 1940: een majeur politiek en militair probleem	8
Het militair gerecht en het Auditoraat-generaal tijdens en onmiddellijk na de 18- Daagse Veldtocht	9
Bezet België	12
Het Auditoraat-generaal te Londen	13
3. <i>Bevoegdheden en activiteiten</i>	15
Bevoegdheden	15
Een specifieke bevoegdheid: de vervolging van overzeese dienstweigeraars en deserteurs.....	17
Activiteiten	22
4. <i>Organisatie</i>	23
B. Archief	24
1. <i>Geschiedenis</i>	24
2. <i>Verwerving</i>	24
III. INHOUD EN STRUCTUUR.....	24
A. Inhoud	24
B. Selecties en vernietigingen.....	25
C. Toekomstige aangroei/aanvullingen	25
D. Ordening.....	26
IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK.....	26
A. Voorwaarden voor de raadpleging.....	26
B. Voorwaarden voor de reproductie.....	27
C. Taal en schrift van de documenten.....	27
D. Toegangen.....	27
E. Aanwijzingen voor het gebruik.....	27
V. VERWANT MATERIAAL	27
A. Documenten met een verwante inhoud.....	27
B. Bibliografie	29
VI. BESCHRIJVINGSBEHEER	31
VII. BIJLAGEN	31
A. Lijst van gebruikte afkortingen	31

INVENTARIS	33
I. BRIEFWISSELING.....	33
II. “PRINCIPEKWESTIES” – ONDERSTEUNING VAN DE WERKING.....	33
III. AANLEGGEN VAN JURIDISCHE DOCUMENTATIE	45
IV. TOEZICHT OP DE WERKING VAN HET KRIJGSAUDITORAAT TE VELDE BIJ DE BELGISCHE STRIJDKRACHTEN TE GROOT-BRITTANNIË	47
A. Administratief beheer en personeelszaken.....	47
B. Vervolgingsbeleid	49
C. Vervolging van desertie en dienstweigering.....	50
D. Klassering en overdracht van archieven	51
V. TOEZICHT OP HET HOOG COMITÉ VAN TOEZICHT (COMITÉ SUPERIEUR DE CONTROLE).....	51
VI. VOORBEREIDING REPRESSIE VAN HET INCIVISME.....	52
CONCORDANS	53

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

I. IDENTIFICATIE

<i>Referentie:</i>	BE, ARA2, Auditoraat-generaal te Londen WO2 (545 – 930)
<i>Nummer toegang:</i>	I 72
<i>Naam:</i>	Archief van het Auditoraat-generaal bij het Militair Gerechtshof te Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog.
<i>Datering:</i>	1940-1946.
<i>Beschrijvingsniveau:</i>	Bestand
<i>Omvang:</i>	265 nrs. (5 s.m.)
<i>Référence :</i>	BE, AGR2, Auditorat-général à Londres WW2 (545 – 930)
<i>Numéro d'instrument :</i>	I 72
<i>Nom:</i>	Archives de l'Auditorat Général près la Cour Militaire à Londres pendant la Deuxième Guerre Mondiale.
<i>Dates:</i>	1940-1946.
<i>Niveau de description:</i>	Fonds
<i>Importance matérielle:</i>	265 nos. (5 m.l.)

II. GESCHIEDENIS VAN ARCHIEFVORMER EN ARCHIEF

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Auditoraat-generaal bij het Militair Gerechtshof te Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog.

2. GESCHIEDENIS

Maart 1940: personeelsswissel aan de top van het Auditoraat-generaal

Aan het hoofd van het Auditoraat-generaal bij het Militair Gerechtshof staat de Auditeur-generaal. Hij is als hoofd van het militair parket één van de belangrijkste actoren binnen het Militaire Gerecht. Voor een goed begrip van het optreden van het Auditoraat-generaal te Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog is het dan ook van groot belang om zicht te krijgen op de figuur van de Auditeur-generaal en de individuen die als substituut nauw met hem samenwerken. Tot in de lente van 1940 is Baron Marcel Raymond Janssens Auditeur-generaal. Hij oefent die functie uit sinds het overlijden in 1928 van zijn voorganger Baron Raymond Van Zuylen van Nyevelt. Aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog doet er zich aan de top van het Auditoraat-generaal evenwel een bijzondere personeelsswissel voor. In tegenstelling tot wat tot dan toe gebruikelijk is, wacht de regering het overlijden of de pensionering van de zittende Auditeur-generaal niet af. Er wordt voor geopteerd om zelf een nieuwe kandidaat te benoemen. Op 8 april 1940 komt Walter Ganshof van der Meersch als meest geschikte kandidaat uit de bus. De keuze voor Ganshof komt niet uit de lucht vallen.

Zijn kandidatuur krijgt de steun van de liberale politicus en minister van Justitie Paul Emile Janson, de katholieke Eerste minister Hubert Pierlot en zelfs ook van de Koning.¹ Ganshof is op dat moment al 8 jaar procureur des Konings in Brussel en heeft een uitstekende reputatie. Minder goed vergaat het Baron Janssens. Die ontvangt op zijn beurt een schrijven van de regering waarin hem met aandrang wordt gevraagd om een stap opzij te zetten – iets wat hij niet apprecieert. De spanningen die het creëert blijven binnenskamers, maar Janssens reageert als door een wesp gestoken en haalt in een pennentwist verschillende keren scherp uit naar Ganshof.² De aanstelling beroert de gemoederen in de militairrechtelijke gelederingen fel.³ Want niet alleen de eer van voorganger Janssens is gekrenkt, ook substituut Auditeur-generaal Paul Anspach – op dat moment de nummer twee van het Auditoraat-generaal en de gedoodverfde opvolger van Janssens – voelt zich gepasseerd.⁴ In realiteit is hij immers de sterke man van het militaire gerecht tijdens het interbellum. Zo geeft hij leiding aan het krijgsauditoraat te velde bij het Belgische Bezettingsleger te Duitsland tijdens de Rijnbezetting onmiddellijk na Wereldoorlog I.⁵ Daarnaast publiceert hij ook twee lijvige hoofdstukken over het militair gerecht in de belangrijkste juridische standaardwerken.⁶ Uiteindelijk blijft Paul Anspach aan als substituut Auditeur-generaal tot zijn afzwaaien in 1946. Maar, zoals nog zal blijken, zijn exit verloopt niet vlekkeloos. Onmiddellijk na de bevrijding wordt hij min of meer naar de uitgang geduwd.

10 mei 1940: een majeur politiek en militair probleem

Op 10 mei 1940 valt het Duitse leger België (opnieuw) binnen. Ditmaal heeft de Wehrmacht slechts 18 dagen nodig om het Belgische grondgebied onder de voet te lopen. Voor de tweede keer in nog geen 25 jaar komt België onder Duits militair bezettingsbestuur. Tegen de achtergrond van de militaire nederlaag ontvouwt zich in die meidagen ook een majeur politiek probleem dat tot begin jaren 1950 de nationale politiek domineert: de Koningskwestie. In het verlengde van talrijke vooroorlogse strubbelingen lopen de zienswijzen van de regering en Koning Leopold III in de oorlogsdagen na 10 mei hoe langer hoe meer uiteen. De discussies draaien, kort samengevat, om grondwettelijke interpretaties omtrent het functioneren van de Koning enerzijds en over de inschatting van het oorlogsgebeuren meer algemeen anderzijds. Op 25 mei, drie dagen voor de capitulatie, komt het in het kasteel van Wijnendale tot een definitieve breuk tussen de Koning en de regering. Die eerste weigert in het aanschijn van de militaire nederlaag om het grondgebied te verlaten. Leopold III gelooft niet langer in de geallieerde eindoverwinning. In zijn ogen heeft het Derde Rijk onder leiding van Adolf Hitler de oorlog dan al gewonnen. Net zoals ook de talrijke soldaten zal overkomen, schikt hij zich in zijn lot van krijgsgevangene. Hij hoopt het Belgische bestuur te kunnen blijven waarnemen

¹ SCHANDEVYL E., “Walter Ganshof van der Meersch, een topmagistraat in zijn professionele en maatschappelijke context. Een kijk op het Belgische gerecht in de twintigste eeuw”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2011, 24, p. 109.

² ARA2, Auditoraat-generaal, Personeelsdossiers, MAG pre 1940, 65, Baron Marcel Raymond Janssens.

³ Over Ganshof zijn positie in de Brusselse magistratuur tijdens het interbellum: VAN HAECKE L., *Repressie en epuratie: de bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932-1948)*, Doctoraatscriptie, Universiteit Gent, 2014, p. 45.

⁴ ARA2, Auditoraat-generaal, Personeelsdossiers magistraten, MAG-MP, 6, Anspach, Paul.

⁵ GODFROID, A. *La guerre après la Guerre? L'occupation belge de la rive gauche du Rhin (1918-1930)*, Brussel, 2023, p. 149-217.

⁶ ANSPACH, P. “Tribunaux militaires”, in: *Pandectes Belges*, Brussel, 1925, 199, p. 118-153 en ANSPACH, P. “Justice Militaire”, in: *Algemene Praktische Rechtsverzameling - Répertoire pratique du droit Belge*, Bruylant, Brussel, 1935, 7, p. 365-482.

en te onderhandelen met de militaire bezetter, dit alles vanuit de idee om de blijvende onafhankelijkheid van het land te kunnen verzekeren.

De positiebepaling van de Vorst staat haaks op de houding van de Belgische regering. Die wil midden mei 1940 wel wegtrekken uit het land om elders, in samenwerking met Frankrijk en Groot-Brittannië, de strijd verder te zetten. Korte tijd na 25 mei vertrekken de vier ministers die aanwezig zijn tijdens het fameuze onderhoud in het Kasteel van Wijnendale (Hubert Pierlot (Eerste Minister), Paul Henri Spaak (Buitenlandse Zaken), Arthur Vanderpoorten (Binnenlandse Zaken) en Generaal Henri Denis (Defensie)) naar Parijs.⁷ Het doet de spanningen tussen de beide kampen nog verder oplopen, met als hoogtepunt de door Leopold III afgekondigde capitulatie op 28 mei. Als tegenreactie gaan de leden van de regering in Frankrijk over tot maatregelen die het moeten toestaan dat zij de oorlog verder kunnen zetten vanuit het buitenland. Vanaf dat moment verkeert de Koning niet langer in de mogelijkheid om nog te regeren.⁸ Lang duurt de samenwerking tussen de regering en de Fransen uiteindelijk niet. Op 17 juni capituleert ook de nieuwbakken Franse Eerste Minister Petain. Nog eens vijf dagen later, op 22 juni, ondertekent diezelfde de wapenstilstand met Nazi-Duitsland. Niettegenstaande deze gang van zaken blijft de Belgische regeringstop toch nog tot midden oktober in Frankrijk.⁹ Pas na veel getob en getwijfel en wanneer de bezetter een terugkeer naar België definitief uitsluit, beslissen kopstukken Pierlot en Spaak om naar Londen te trekken en om er zich aan te sluiten bij de geallieerden en de ministers die daar reeds verblijven.¹⁰ Een en ander leidt er toe dat zij uiteindelijk pas na een lange tocht via Spanje op 23 oktober 1940 te Londen aankomen. Daar blijven zij tot het einde van de oorlog.

Het militair gerecht en het Auditoraat-generaal tijdens en onmiddellijk na de 18-Daagse Veldtocht

Tijdens de periode van de mobilisatie, afgekondigd op 26 augustus 1939, en de daaropvolgende Achttiendaagse Veldtocht (10 mei – 28 mei) zijn logischerwijs ook de militaire rechtscolleges actief.¹¹ Zij treden op tegen soldaten en officieren die inbreuken plegen op het Militair Strafwetboek. Het gaat dan bijvoorbeeld om zaken als desertie,

⁷ Voor de rol van de Koning, het conflict met de regering in o.m. het Kasteel van Wijnendale op 25 mei en de daaropvolgende Koningskwesie: VELAERS, J. en VAN GOETHEM, H. *Leopold III. De Koning, het land, de oorlog*, Tielt, 1994.

⁸ Voor de grondwettelijke demarches (o.m. activering van art. 82) die bepalen dat de Koning niet langer in de mogelijkheid is om te regeren, het overdragen van de uitvoerende macht aan ministerraad, de parlementaire vergadering van 31 mei 1940 te Limoges, de erkenning van de Belgische regering door de Britten op 6 juni, enz.: VELAERS, J. en VAN GOETHEM, H. *Leopold III. De Koning, het land, de oorlog*, Tielt, 1994 en DUMOULIN, M. (e.a.) (Reds.), *Nieuwe geschiedenis van België. 1905-1950 (II)*, Tielt, 2006, p. 1140-1158.

⁹ Voor de rol van de ministers Marcel-Henri Jaspar (Volksgezondheid, aankomst te Londen op 23 juni) Albert De Vleeschauwer (Koloniën, aankomst te Londen op 4 juli) en Camille Gutt (Financiën, aankomst te Londen op 1 augustus): VANTHEMSCHE, G. "To Involve – Or Not To Involve – the Congo in the War (1940-1941): Hesitant and Conflicted Belgian Elites", *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 2022, 100, p. 466-473.

¹⁰ Voor een meer gedetailleerde analyse van deze periode en de houding van de verschillende ministers van de regering Pierlot IV: GOTOVITCH, J. en LIBOIS, J. *L'an 40: la Belgique occupée*. Brussel, 1971 en STENGERS, J., *Léopold III et le gouvernement : les deux politiques belges de 1940*, Gembloux, 1980.

¹¹ Voor de activiteit van de krijgsraden en krijgsauditoraten (bestendige en te velde) tijdens de mobilisatieperiode en de 18-daagse veldtocht: GILISSEN, J. "La juridiction militaire belge de 1830 à nos jours", *Actes du colloque d'Histoire militaire belge (1830-1980)*, Bruxelles, 26-28 mars 1980, Brussel, 1980, p. 479.

spionage, insubordinatie, enz.¹² Naast de permante krijgsraden zijn er net als tijdens de Eerste Wereldoorlog ook krijgsraden ‘te velde’ actief.¹³ Die laatste kennen een meer mobiele structuur en zijn eind 1939 verbonden aan de diverse Legerkorpsen, de pijlers waarop de militaire organisatie van het Belgische leger steunt aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog.¹⁴ De krijgsauditoraten en krijgsraden bij de Legerkorpsen openen tal onderzoeken en vellen tussen september 1939 en midden juli 1940 meerdere honderden vonnissen.¹⁵ Na de capitulatie, en dus het einde van de Achttiendaagse Veldtocht, verliezen deze krijgsraden bij de diverse Legerkorpsen hun nut. Middels Art. 1 van het ministerieel besluit (MB) van 14 juli 1940 schaft de regering deze vóór 1 juni 1940 opgerichte krijgsraden te velde opnieuw af.¹⁶ Terzelfdertijd voorziet Art. 2 van datzelfde MB in de oprichting van vier nieuwe krijgsraden te velde, deze keer bij de Belgische troepen in Frankrijk.¹⁷ De activiteit van deze militaire rechtscolleges in Frankrijk is zeer summier. Voormalig krijgsauditeur en substituut Auditeur-generaal Jules-François Elens merkt in een beknopte historiek eerder laconiek op: “Ils furent créés, mais eurent-ils une activité quelconque? Les auditorats près de ceux-ci furent-ils constitués? Les magistrats furent-ils désignés? Je l’ignore. Il importe peu de le savoir car leur vie fut éphémère.”¹⁸

De krijgsauditoraten en krijgsraden te velde in Frankrijk zijn dus geen lang leven beschoren. Een nieuw MB (31 oktober 1940) door de regering in Londen schrappt middels Art.1 “het besluit van 14 juli 1940, betreffende de stichting van krijgsraden te velde” en voorziet in de oprichting van een nieuwe krijgsraad te velde, deze keer “Bij den Commandant der fractie van

¹² GILISSEN, J. “Historische schets van de militaire strafwetgeving in België sedert 1814”, *Militair Rechtelijk Tijdschrift*, Deel L, 1957, p. 14 e.v.

¹³ MONBALLYU, J. *Inventaris van het Archief van krijgsauditoraten en krijgsraden te velde tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1919)*, Brussel, 2014.

¹⁴ Voor de krijgsraden te velde bij het Eerste, Derde, Vierde en Zesde Legerkorps zijn de minuten van vonnissen en de dossiers gevonniste zaken bewaard gebleven (ARA2). Voor de Krijgsraad te velde bij het Zevende Legerkorps lijken enkel de minuten van de vonnissen bewaard. Van de respectieve krijgsauditoraten is er fragmentarisch beleidsarchief bewaard gebleven.

¹⁵ Tussen december 1939 en midden mei 1940 vellen de krijgsraden te velde bij de desbetreffende Legerkorpsen minstens 945 vonnissen: Cavalierkorps: 173, Eerste Legerkorps: 187, Derde Legerkorps: 391; Vierde Legerkorps: 125, Zesde Legerkorps: 13 en Zevende Legerkorps: 56.

¹⁶ Ministerieel Besluit (MB) van 14/07/1940 (BS 16/07/1940).

¹⁷ Het betreft krijgsraden te velde bij het “ministerie van Landsverdediging”, bij “de 7de infanteriedivisie te Frankrijk”, bij het “bevelhebberschap van de versterkings- en onderrichtingstroepen” en tot slot ook bij “het bevelhebberschap van de wervingscentra van het leger” (de zgn. Centres de Recrutement de l’Armée Belge – C.R.A.B.). De Krijgsraad bij het ministerie van Landsverdediging is “bevoegd ten aanzien van al de Belgische militairen die zich in Frankrijk bevinden en niet onder de rechtsmacht van een naderen krijgsraad vallen.”

¹⁸ ELENS, J. “Les Auditorats Militaires en campagne après la campagne des 18 jours”, in: *Bulletin de l’Information de l’Auditorat Militaire d’Allemagne*, s.d., p. 1. Een belangrijk deel van de archieven van de krijgsauditoraten en krijgsraden te velde in Frankrijk wordt na de afschaffing ervan terug naar België overgebracht. Onderweg vallen deze in Duitse handen. (Zie: ARA2, Auditoraat-generaal (AG), DOC B32/40, Brief van Krijgsauditeur Herman Sabbe aan de Auditeur-Generaal, 25/05/1945 en de omzendbrief 1201 B/10 van de AG van 30/03/1945). Op het einde van de oorlog komen deze geroofde archieven opnieuw in andere, dit keer Russische, handen. Ze maken daar deel uit van wat vandaag bekend staat als de ‘Moskou’-archieven. Ook deze worden bewaard in ARA2. Ondanks deze opmerkingen van Elens blijft meer gericht onderzoek naar de werking van deze militaire rechtscolleges wel degelijk mogelijk, te meer omdat tal van auteurs gewag maken van (pogingen tot) vervolging van militairen die vanuit Frankrijk naar Groot-Brittannië trekken om van daar de strijd verder te zetten. Over het al dan niet vervolgen van deze ‘patriotten’ die na de capitulatie de strijd verder wilden zetten was in 1940-1941 en ook in enkele parlementaire vragen na 1945 heel wat te doen: SCHEPENS, L. *De Belgen in Groot-Brittannië (1940-1944): feiten en getuigenissen*, Nijmegen, 1980, p. 113 en ARA2, AG, DOC B32/40, Brief van de AG aan de minister van Justitie, 21/11/1947).

het Leger dat zich in het Verenigd Koninkrijk Groot-Brittannië bevindt” (Art. 2).¹⁹ Het MB van 31 oktober 1940 vormt de legale basis voor wat vandaag beter bekend staat als de “Krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië.” Het MB is evenwel niet de enige juridische grondslag voor de werking van de militaire rechtscolleges. Dat de Belgische overheid op vreemd grondgebied in volle oorlogstijd een ‘nieuw’ leger opbouwt, vergt vanuit diplomatiek oogpunt enig overleg met de Britten. Om een en ander in goede banen te leiden, stemt het Britse parlement de ‘Allied Forces Act’ van 22 augustus 1940. Die staat het toe aan de regeringen in ballingschap om op Brits grondgebied aan de wederopstanding van de respectieve nationale legers te werken. Dat gebeurt onder geallieerde vlag en in nauwe samenwerking met het Britse leger, maar – en dat is van zeer groot belang – terzelfdertijd blijft de “discipline separate from the British military”.²⁰ Het verdrag regelt de reorganisatie en de bewapening op vreemd (Brits) grondgebied en zorgt ervoor dat België en andere landen (Polen, Tsjecho-Slowakije, enz.) op autonome basis maar onder zeer strikte voorwaarden deel kunnen nemen aan de oorlog onder geallieerde vlag, eerder dan dat zij troepen moeten leveren die onder Britse vlag ten oorlog trekken. Eén van de gevolgen van de vermelde ‘clausule’ is dat de Belgische regering dus bevoegd blijft voor alles wat met de organisatie van ‘tucht’ (en de werking van het militair gerecht) te maken heeft – zij het met enkele duidelijke beperkingen waar hieronder nog verder zal op ingegaan worden.²¹ Later, in 1942, volgt een herziening die uitmondt in de ‘Allied Powers (War Service) Act’ (zomer van 1942).

Op het moment dat het Duitse leger België binnenvalt is Auditeur-generaal Walter Ganshof Van der Meersch nog maar ongeveer een maand in functie. Zoals voorzien in meerdere wetten die tijdens het interbellum het licht zien ter verdediging van de “Veiligheid van de Staat”, komt hij vrijwel meteen in actie.²² Samen met Robert De Foy (Administrateur-generaal van de Belgische Dienst voor de Staatsveiligheid – voor maart 1940 is dit de Dienst van de Openbare Veiligheid) is hij zeer nauw betrokken bij wat later een bijzonder controversiële periode zal blijken te zijn in de Belgische oorlogsgeschiedenis: de “arrestaties en deportaties van mei 1940”.²³ Als Auditeur-generaal is Ganshof samen met de minister van Justitie en de bevoegde krijgsauditeurs één van de hoofdverantwoordelijken voor het aanhouden en wegvoeren van meerdere duizenden personen die “als een bedreiging voor de veiligheid van de staat werden gezien of waarvan de aanwezigheid de militaire operaties konden belemmeren”.²⁴ Het gaat voornamelijk om uit Duitsland en Centraal- en Oost-Europa afkomstige Joden die doorheen de jaren 1930 naar België gevlucht zijn. Maar er zijn ook

¹⁹ MB van 31/10/1940 (BS 22/11/1940). Over de nogal complexe ‘officiële’ naamgeving: ELENS, J. “Les Auditorats Militaires en campagne après la campagne des 18 jours”, in: *Bulletin de l'Information de l'Auditorat Militaire d'Allemagne*, s.d., p. 1-2.

²⁰ ALLEN, R. *Churchill's guests: Britain and the Belgian exiles during World War II*, Westport, 2003, p. 46.

²¹ Zo kan het Militair Strafwetboek niet zomaar zonder enig probleem toegepast worden. Bijvoorbeeld voor het uitvoeren van de doodstraf is toestemming van de Britten vereist.

²² Voor de wetten van 19 juli 1934 en 22 maart 1940 (BS 27/07/1934 en BS 24/03/1940): VAN HAECKE L., *Repressie en epuratie: de bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932-1948)*, Doctoraatsscriptie, Universiteit Gent, 2014, p. 49-94.

²³ DEBRUYNE, E. “De arrestaties van mei 1940 en de gevolgen”, in VAN DOORSLAER, R. e.a. (Reds.), *Gewillig België. Overheid en Jodenvervolgung tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Meulenhoff, Antwerpen, 2007, p. 171-259.

²⁴ SCHANDEVYL E., “Walter Ganshof van der Meersch, een topmagistraat in zijn professionele en maatschappelijke context. Een kijk op het Belgische gerecht in de twintigste eeuw”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2011, 24, p. 112.

anderen, zoals van spionage verdachte Duitsers en militanten van het Vlaams Nationaal Verbond (VNV), het Verbond van Dietsche Nationaal Solidaristen (Verdinaso), Rexisten en ook communisten. Zij worden allen met treinen naar Frankrijk gevoerd.²⁵

Bezet België

Tijdens de 18-Daagse Veldtocht blijft Ganshof op zijn post en volgt hij het militair hoofdkwartier richting Frankrijk.²⁶ Naar Londen trekken, lukt hem evenwel niet. Waarna hij uiteindelijk terugkeert naar België. Dit doet hij met toestemming van de bezettende overheid én rugdekking van de minister van Justitie. Twee maanden later, wanneer het merendeel van de gedeporteerde Belgen terug in België is, gaat de Duitse bezetter over tot zijn arrestatie.²⁷ Dat gebeurt op 6 juli 1940.²⁸ Intussen neemt zijn substituut Paul Anspach – na zelf ook enkele maanden gearresteerd en opgesloten geweest te zijn – de zaken waar in de lokalen van het Auditoraat-generaal.²⁹ Hij maakt er werk van de liquidatie van de krijgsauditoraten te velde en waakt er over de archieven waarvan dan al een deel door de Duitsers in beslag is genomen.³⁰ Dit alles doet Anspach onder de vlag van de “Service des Archives des Juridictions militaires” en in nauwe samenwerking met de secretaris van Ganshof, Paul Dayez.³¹ Ook blijft Anspach doorheen de oorlogsjaren in contact staan “avec les anciens auditeurs militaires en campagne, leur donnant des directives et commençait à réunir les éléments qui ont constitué dans la suite des dossiers à charge d’inciviques”.³² Eind december 1940 mag ook Ganshof de gevangenis verlaten. Maar hij krijgt wel een beroepsverbod. Dat dwingt hem om steeds meer in de illegaliteit te opereren. Het meest van belang zijn de pogingen van Ganshof om “samen met een zeker aantal personaliteiten” een comité te vormen. Een en ander mondt uit het in het zogenaamde Comité Gilles dat optreedt als “correspondent van de regering” in het bezette België. Het Comité komt telkens op andere

²⁵ SEBERECHTS, F. *De weggevoerden van mei 1940*, De Bezige Bij, Antwerpen, 2014.

²⁶ Voor Ganshof die het Grand Quartier Général (GQG) volgt en meer algemeen het wedervaren van het Auditoraat-generaal tijdens de 18-Daagse Veldtocht, zie de ongedateerde nota's ter zake bewaard in: ARA2, AG, Personeelsdossiers, MAG MP, 105, Van der Meersch, Walter Ganshof.

²⁷ Over de omstandigheden van zijn arrestatie en het conflict met onder andere Edmond Van Dieren: SCHANDEVYLL E., “Walter Ganshof van der Meersch, een topmagistraat in zijn professionele en maatschappelijke context. Een kijk op het Belgische gerecht in de twintigste eeuw”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2011, 24, p. 112.

²⁸ LEVANT, F. *Inventaire des archives de Ganshof van der Meersch, Walter à l'ULB (BE AULB PP 180)*, Brussel, 2023.

²⁹ Paul Anspach moet zich na de oorlog voor diverse zaken verantwoorden zoals bijvoorbeeld zijn snelle vrijlating en de rol die zijn Duitse vrouw daarin speelt: ARA2, AG, Personeelsdossiers, MAG MP, 6, Paul Anspach, Proces-verbaal opgesteld door substituut Auditeur-generaal Lucien Depelchin, 28/06/1946. Uiteindelijk neemt Anspach – die nog tijdens de oorlog volledig uit de gratie valt bij Ganshof – ontslag, officieel om gezondheidsredenen bij besluit van de Regent van 28/08/1945. Hij overlijdt uiteindelijk pas in 1981 op 99-jarige leeftijd.

³⁰ ARA2, AG, Personeelsdossiers, MAG MP, 6, Paul Anspach, Nota's van Ganshof van der Meersch, 11/05/1942 en 05/06/1942. Over de roef van de Belgische archieven onder de Duitse bezetting: HERREBOUT, E., *De Duitse Archiefschutz in België tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1997. Over de taak die Anspach krijgt: DESMET G., *Archief van het Auditoraat-generaal: reeks documentatiedossiers van de Dienst voor Algemene Onderrichtingen*, Brussel (verschijnt binnenkort), p. 14. Over de werking van het AG in bezet België zie de vooralsnog ongeïnventarisatie reeks principedossier (“reeks Q”) in ARA2.

³¹ Voor de rol van Paul Dayez onder de bezetting en in het verzet: ARA2, Archief Dienst Oorlogsslachtoffers, Dossiers PPAD, 18204bis/572, Dayez, Paul.

³² ARA2, AG, Personeelsdossiers, MAG MP, 6, Paul Anspach, Brief van Auditeur-generaal Paul van der Straeten aan de minister van Justitie, 14/01/1965.

plaatsen bijeen en bestaat uit, aldus Ganshof in een zeldzame getuigenis over deze periode, Jacques Basyn, Léon Bekaert, Edgard De Bruyne, Jules Delruelle, Charles De Visscher, Herman Vos en zichzelf.³³ Hoe invloedrijk deze groep is, blijkt uit het feit dat zij het allen – op Ganshof na – tot minister schoppen na de oorlog. Charles De Visscher en Ganshof zijn de gangmakers van dit comité dat in contact staat met Londen en als taak heeft “de regering in te lichten over de toestand in het bezette land, haar concrete voorstellen voor te leggen, de van haar uitgaande richtlijnen in België door te zenden en over de toepassing ervan te waken”. Het Comité Gilles blijft actief tot de bevrijding van het land. Maar Ganshof zelf geeft er slechts tot de zomer van 1943 leiding aan. Eind 1942 belandt hij immers opnieuw in de gevangenis. Samen met een honderdtal andere belangrijke personaliteiten sluit de bezetter hem van december 1942 tot februari 1943 op in de Citadel van Hoei. Iets wat hem later, in maart 1943, nog eens overkomt. Ganshof beseft dat de grond hem te heet onder de voeten wordt, waarna hij onderduikt en vlucht naar Londen. In het Comité Gilles vervangt de latere Eerste Voorzitter van het Militair Gerechtshof Willy Loppens hem. Ganshof zijn vlucht leidt hem – samen met zijn vrouw – door de Pyreneeën om vervolgens via Portugal naar Groot-Brittannië te gaan.

Het Auditoraat-generaal te Londen

Ganshof komt aan te Londen op 7 juli 1943 en neemt meteen zijn positie van Auditeur-generaal terug op.³⁴ Het Auditoraat-generaal functioneert immers, net als het militaire gerecht meer algemeen, in Groot-Brittannië verder bij de kleine groep van Belgische Strijdkrachten ter plaatse.³⁵ In de jaren voordien staat het “Londense” Auditoraat-generaal onder leiding van een tijdelijke vervanger: de magistraat en substituut Auditeur-generaal Fernand Lepage.³⁶ Die is daar door een besluit van de ministerraad (19/11/1940) toe gemachtigd. Daar komt nog bij dat Lepage niet alleen “désigné” is “pour remplir les fonctions de Substitut de l’Auditeur-général” maar ook “durant l’empêchement du titulaire” die van “Administrateur de la Sûreté d’Etat”.³⁷ Lepage is dus chef ad interim van de Staatsveiligheid én dienstdoend Auditeur-generaal – twee sleutelrollen in oorlogstijd.³⁸ De Staatsveiligheid, als opvolger van de “Sûreté Publique”, bestaat sinds 9 maart 1940 ‘opnieuw’. In vooroorlogs België ressorteert die dienst onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Defensie, maar in Groot-Brittannië gebeurt dat onder de politieke verantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie. Op die

³³ GANSHOF VAN DER MEERSCH, W., “Enkele juridische aspecten van de actie der regering tijdens de oorlog 1940-1944”, in LUYCKX, T. *Liber amicorum August De Schryver*, Gent, 1968, p. 404.

³⁴ ARA2, AG, Personeelsdossiers, MPC 611, Fernand Lepage, Brief van Lepage aan Ganshof, 08/12/1943.

³⁵ Voor een overzicht van de werking en de organisatie van het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië: GILISSEN, J. “La juridiction militaire belge de 1830 à nos jours”, in *Actes du colloque d'Histoire militaire belge (1830-1980)*, Bruxelles, 26-28 mars 1980, Brussel, 1980, p. 467-489; ELENS, Jules-François “Les Auditorats Militaires en campagne après la campagne des 18 jours”, in: *Bulletin de l'Information de l'Auditorat Militaire d'Allemagne*, s.d., p. 1-6 en NAERT, J. *Archief van het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Algemeen Rijksarchief 2, Brussel, (Verschijnt binnenkort).

³⁶ Voor de oorlog is Fernand Lepage eerste substituut bij het parket van de procureur des Konings te Brussel en substituut krijgsauditeur. In die tweede functie is hij bevoegd voor het opsporen en vervolgen van spionage. Als gevolg van zijn verblijf in Groot-Brittannië tijdens de Eerste Wereldoorlog spreekt hij vloeiend Engels.

³⁷ ARA2, AG, Personeelsdossiers, MPC, 611, Fernand Lepage, Uittreksel van het BS 29/11/1940.

³⁸ Voor deze cumul en de rol van Lepage meer algemeen: DEBRUYNE, E. “Un service secret en exil. L’administration de la Sûreté de l’Etat à Londres, novembre 1940-septembre 1944”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2005, 15, p. 335-355.

manier hoopt de regering de invloed van de Koning en het leger te temperen. Het resultaat is dat er in Groot-Brittannië twee Belgische inlichtingendiensten actief zijn: een burgerlijke (Staatsveiligheid) en een militaire (de zgn. Tweede Sectie/Directie van het ministerie van Defensie).

Het mag duidelijk zijn: Lepage oefent een bijzondere cumul uit – iets wat niet zonder contestatie blijft.³⁹ Omtrent het functioneren van Lepage in Londen is er dan ook heel wat te doen. Meerdere historici besteden uitgebreid aandacht aan voornamelijk: de moeilijke relatie met de militaire tegenhanger onder leiding van Kolonel Marissal, de spanningen met de diverse Britse geheime diensten, de complexe relatie met het verzet in bezet België (en dan met name het Geheim Leger) enz. Maar ook intern krijgt Lepage meermaals af te rekenen met conflicten, zoals bijvoorbeeld met de substituut krijgsauditeur Frédéric Dumon.⁴⁰ Die legt een gelijkaardig parcours af als Lepage en werkt in Groot-Brittannië als militair magistraat in dienst van de Staatsveiligheid onder de leiding van die laatste.⁴¹ Dat doet hij o.m. vanuit Lissabon. Maar een verschil in visies drijft het conflict tussen beide op de spits. Het gaat zelfs zo ver dat Dumon zijn ontslag indient midden 1942 als substituut krijgsauditeur, dit uit onvrede met de gang van zaken bij de Staatsveiligheid onder leiding van Lepage.⁴² Die laatste aanvaardt het ontslag en verwijt Dumon eigengereidheid en meermaals zijn boekje te buiten te zijn gegaan. Ook van de kant van Dumon is de onvrede zeer reëel. Hij zou zelfs een bericht laten sturen hebben hierover naar Ganshof in bezet België, met de boodschap om naar Londen te komen – een bijzonder risicovolle onderneming.⁴³

Na de aankomst van Ganshof in Londen omstreeks juli 1943 is er geen sprake meer van onduidelijke machtsverhoudingen. Autoritair trekt de Auditeur-generaal het laken naar zich toe – iets wat de regering ook uitdrukkelijk wenst. Al snel daagt het ook bij Lepage dat er maar één chef is. Wanneer er discussie of onduidelijkheid is, krijgt de voormalige substituut

³⁹ “Le gouvernement s’était trouvé là devant l’obligation d’assurer immédiatement le remise en activité d’organes de l’Etat essentiels et avait trouvé ainsi une justification fondée à ne pas respecter les dispositions de l’article 175 de la loi du 18 juin 1869 qui interdit le cumul de fonctions administrative et judiciaires”. Later volgt er een BW (21/08/1941) “suspendant provisoirement, l’application des articles 174 et 175 de la loi du 18 juin 1869”. ARA2, AG, Personeelsdossiers, MPC, 611, Lepage, F., Brief aan de minister van Justitie, 31/08/1944.

⁴⁰ DEBRUYNE, E. “Un service secret en exil. L’administration de la Sûreté de l’Etat à Londres, novembre 1940-septembre 1944”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2005, 15, p. 335-355.

⁴¹ Dumon is, net als Le Page, tijdens de mobilisatieperiode en de 18-Daagse Veldtocht verantwoordelijk voor de vervolging van alle “affaires d’espionnage et d’atteinte à la Sécurité de l’Etat” op Belgisch grondgebied. “Etant les deux magistrats les plus compromis du pays” worden zij verzocht door de ministerraad van 19/06/1940 om zich onmiddellijk naar Spanje te begeven. Iets wat uiteindelijk lukt – na een Congolese omweg – omstreeks 12 april 1941. Daarna wordt Dumon als “magistrat militaire (...) mis à la disposition de l’administrateur de la Sûreté de l’Etat (...) chargé spécialement du service de renseignements. Envoyé à Lisbonne du 3 juillet 1941 au 28 décembre 1941 où il eut pour mission d’organiser le service de renseignements en contact avec les territoires occupés. Fut chargé aussi de l’établissement de contacts clandestins avec l’Espagne et l’Afrique du Nord”.

⁴² Debruyne schrijft hierover: “Frédéric Dumon, responsable de l’antenne de Lisbonne rappelé à Londres fin décembre 1941, mènera une véritable campagne contre l’administrateur faisant fonction au cours des mois suivants. La situation deviendra à ce point malsaine que Lepage, appuyé par Pierlot, le démettra définitivement de ses fonctions en mai 1942”. DEBRUYNE, E. “Un service secret en exil. L’administration de la Sûreté de l’Etat à Londres, novembre 1940-septembre 1944”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2005, 15, p. 348.

⁴³ Lepage op zijn beurt dient – in de nasleep van de herbenoeming van Dumont in 1944 tot substituut krijgsauditeur – zijn ontslag in bij AG en HCRV Ganshof. Datzelfde ontslag trekt hij enkele dagen later opnieuw in (ARA2, AG, Personeelsdossiers, MPC, 611, Fernand Lepage, Brief van Lepage aan Ganshof, 03/03/1944). Later zal Lepage als “Administrateur de la Sûreté de l’Etat” verhuizen naar de “Belgische Militaire Zending bij het Geallieerd Opperbevel”.

van het Brusselse parket in duidelijke bewoordingen te horen van Ganshof dat hij het alles in acht genomen goed heeft gedaan tijdens diens afwezigheid, maar dat het nu Ganshof is die aan het hoofd staat van het militair parket.⁴⁴

Vrijwel meteen neemt die laatste op het Auditoraat-generaal opnieuw het vervolgingsbeleid in handen en probeert hij het krijgsauditoraat te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië aan te sturen. Dat vergt enige tijd want het krijgsauditoraat heeft het tijdens de eerste oorlogsjaren immers bijzonder moeilijk.⁴⁵ Om dit alles zo efficiënt mogelijk te doen, eist Ganshof meermaals personeelsversterkingen van de regering in Londen – waarna onder andere de jonge en getalenteerde magistraten Alfred Wauters en Paul Bihin naar Londen gehaald worden.⁴⁶ Toch blijven de middelen schaars en blijft ook de staat van het krijgsauditoraat te velde – afgaande op rapporten uit die periode – op zijn zachtst gezegd ‘moeilijk’. Pas vanaf begin 1944 verbetert de situatie gevoelig wanneer er opnieuw personeelsversterking bijkomen.

De ‘Londense’ activiteiten van Ganshof beperken zich zeker niet alleen tot zijn rol van Auditeur-generaal die het militair strafrechtelijke beleid aanstuurt. Hij trekt ook andere bevoegdheden naar zich toe en ontpopt zich in geen tijd tot dé centrale figuur in de voorbereiding van de bevrijding van het land en alles wat daar komt bij kijken: ordehandhaving, politiehervormingen, relaties met de geallieerde legers (hoofd van de 3de Sectie van de Belgische Militaire Missie bij de “Supreme Headquarters of the Allied Expeditionary Forces” (SHAEF))⁴⁷, voorbereiding van de naoorlogse bestraffing van de samenwerking met de vijand (zowel juridisch-technisch als organisatorisch) enz. Tegen die achtergrond komt hij ook aan het hoofd te staan van een nieuwe organisatie die rechtstreeks op de naoorlogse periode gericht is: het Hoog Commissaris voor ’s Rijks Veiligheid (HCRV).⁴⁸ In die hoedanigheid komt hij in de hiërarchie ook formeel ‘boven’ Lepage te staan. Om zijn contacten met de geallieerde legerleiders onder een serieus gesternte te kunnen voeren eist en krijgt hij tot slot ook de graad van luitenant-generaal in het Belgisch leger.⁴⁹

3. BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

Bevoegdheden

Dat het Auditoraat-generaal vanuit Londen opereert, verandert in wezen niets aan de bevoegdheden. Zo blijft de Auditeur-generaal logischerwijs aan het hoofd staan van het

⁴⁴ ARA2, AG, Personeelsdossiers, MPC, 611, Fernand Lepage, Brief van Ganshof aan Lepage, 06/12/1943.

⁴⁵ NAERT, Jan. *Inventaris van het archief van het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Algemeen Rijksarchief 2, Brussel, (verschijnt binnenkort).

⁴⁶ Paul Bihin wordt echter vrij snel na aankomst kabinetschef van Eerste Minister Hubert Pierlot.

⁴⁷ ARA, Notulen van de Ministerraad, 01/06/1944.

⁴⁸ LAUREYS, E. “Le personnel du HCSE: un profil socioprofessionnel”, in: BALACE, F. *Jours de guerre: Jours de Londres*, Brussel, 2000, p. 267-283. Ook zetelt hij in het Veiligheidscomité en neemt hij een belangrijke rol op zich voor wat betreft de juridische voorbereidingen van de repressie, zie: VAN HAECKE, L. *Repressie en epuratie. De bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932 – 1948)*, Onuitgegeven Doctoraatscriptie, Universiteit Gent, 2014, p. 110 e.v. Het HCRV is opgericht bij besluitwet van 29 juli 1943 (BS 04/08/1943). De ministerraad benoemt Ganshof op 4 augustus 1943. De instelling houdt op te bestaan vanaf 1 november 1945.

⁴⁹ VAN HAECKE, L. *Repressie en epuratie. De bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932 – 1948)*, Onuitgegeven Doctoraatscriptie, Universiteit Gent, 2014, p. 112.

militaire parket en treedt hij in die hoedanigheid (of één van zijn substituten) ook in Londen op als openbaar ministerie in beroepszaken voor de Londense kamer van het Krijgshof (of wanneer de verdachte een hogere officier is). Voorts zijn de bevoegdheden in oorlogstijd achtereenvolgens:

De territoriale bevoegdheid (“ratione loci”) van de militaire rechtscolleges is onderworpen aan het zogenaamde “vlaggenrecht”. Dat wil zeggen dat een staat bevoegd blijft (“rechtsmacht houdt”) over de leden van zijn legers, ook wanneer die zich op buitenlands grondgebied bevinden.⁵⁰ Die bepaling is bijzonder relevant voor de activiteiten van de krijgsraden te velde bij Belgische strijdkrachten te Groot-Brittannië. Het is exact die kwestie van de territoriale bevoegdheid die vervat zit in de zogenaamde “Allied Forces Act” van 22 augustus 1940.⁵¹

Nauw verbonden hiermee zijn de bevoegdheden “ratione personae”. Meer algemeen geldt dat de krijgswaad (te velde) in eerste aanleg recht spreekt over militairen (of burgers die daaraan gelijkgesteld zijn). Het gaat om de berechting van militaire misdrijven of misdrijven van gemeenrecht gepleegd door militairen.⁵² Tegen deze vonnissen kunnen veroordeelden hoger beroep aantekenen bij het Krijgshof (Militair Gerechtshof). Hogere officieren verschijnen meteen voor het Krijgshof dat geen vonnissen, velt, maar wel arresten. Krijgswaad kunnen zowel in vredes- als in oorlogstijd zittingen houden, maar tijdens oorlogsperiodes – en dus ook te velde – gaat het bereik ervan verder. Terwijl krijgswaad in vreedstijd enkel maar bevoegd zijn voor de berechting van militairen en daaraan gelijkgestelde personen, komen daar in oorlogstijd o.a. ook spionnen, krijgsgevangenen en personen verdacht van inbreuken tegen de externe veiligheid van de staat bij.⁵³ Met name dat laatste, inbreuken tegen de externe veiligheid van de staat, is van groot belang voor het Auditoraat-generaal te Londen.

Resten tot slot nog de bevoegdheden “ratione materiae”. Die verschillen niet fundamenteel van wat meer dan een eeuw eerder te boek gesteld is. Het militair strafrecht is immers, aldus militair rechtshistoricus Stanislas Horvat, een “relict” van de vroege 19^e eeuw. Aan de vooravond van Wereldoorlog II is die situatie dus niet fundamenteel gewijzigd.⁵⁴ Wel bestaat er sinds 27 mei 1870 een Militair Strafwetboek (MSW) (soms ook “Wetboek van militair strafrecht” genaamd). Dat is opgevat als een aanvulling op het meer algemeen geldende Strafwetboek (SW). Om die reden bestaat het MSW uit slechts 62 artikelen die enkel maar zeer specifiek te maken hebben met militair strafrecht. Toch spreken de militaire rechtbanken ook recht ten aanzien van militairen (en daaraan gelijkgestelden) die inbreuken begaan tegen de artikelen van het SW die niet direct ingaan tegen wat in het MSW staat. Dat zijn de hierboven al vermelde “misdrijven van gemeenrecht” (bijvoorbeeld doodslag). De

⁵⁰ DROSSENS P., MARTENS C. en PICRON D. *Archiefgids van het militair gerecht*, Brussel, 2015., p. 14.

⁵¹ DEPOORTERE, R. *La juridiction militaire en Belgique 1796-1998: compétences et organisation, production et conservation des archives*, Brussel, 1999, p. 90.

⁵² DROSSENS, P. *Inventarissen van de archieven van de krijgswaad te Antwerpen 1817-1959, Gent 1816-1938, Hasselt 1944-1948, Leuven 1945-1947, Mechelen 1944-1947, Tongeren 1944-1947 en Turnhout 1944-1947*, Brussel, 2010, p. 13.

⁵³ DROSSENS, P. *Inventarissen van de archieven van de krijgswaad te Antwerpen 1817-1959, Gent 1816-1938, Hasselt 1944-1948, Leuven 1945-1947, Mechelen 1944-1947, Tongeren 1944-1947 en Turnhout 1944-1947*, Brussel, 2010, p. 13 en DEPOORTERE, R. *La juridiction militaire en Belgique 1796-1998: compétences et organisation, production et conservation des archives*, Brussel, 1999, p. 91-112.

⁵⁴ Over het blijven doorwerken hiervan en de invloed op het Militair Strafwetboek (1870) en het “Wetboek van strafrechtspleging voor het leger”: HORVAT, S. *De vervolging van militairrechtelijke delicten tijdens Wereldoorlog I. De werking van het Belgisch krijgsgerecht*. Brussel, 2009, p. 85 e.v.

belangrijkste misdrijven die opgenomen zijn in het MSW van 1870, en die ook in oktober 1940 nog centraal staan, zijn: verraad (Arts. 15 en 16), spionage (arts. 17, 18 en 18bis), capitulatie en overgave (arts. 19, 20 en 22), postverlating en verzuim zich naar zijn post te begeven (arts. 21-26), beledigingen jegens de persoon van de Koning of andere beschermde personen of instellingen (art. 27), insubordinatie (art. 28), muiterij (arts. 29-32), gewelddaden en smaad tegen een meerdere (arts. 33 t.e.m. 42), desertie (arts. 43 t.e.m. 52) en diefstal (arts. 54-57).⁵⁵ De belangrijkste militaire straffen zijn naargelang het om “criminele” of “correctionele” (of een combinatie van beide) zaken gaat: de dood met de kogel, de militaire gevangenisstraf, de militaire degradatie/afzetting of een tuchtsanctie.⁵⁶ Na 1870 is het MSW meermaals geamendeerd – en dan met name na de Eerste Wereldoorlog. Zo wijzigen omstreeks 1923 sommige straffen, maar aan de principes raakt men niet.

In 1899 vervolgens ziet ook het “Wetboek van Strafrechtspleging voor het Leger”(WSL) het licht. Dat wijzigt niets aan het MSW maar regelt de bevoegdheden (over wie spreekt het militaire gerecht welke straffen uit) en de gerechtelijke organisatie.⁵⁷ Dit WSL maakt initieel deel uit van een groots opgezette hervorming. En hoewel het voorontwerp voorziet in 9 titels, geraken er maar 2 titels gestemd in het parlement. De volgende 7 – o.m. over de procedures voor de krijgsraad en het Krijgshof – blijven liggen. Voor wat betreft de procedure geldt aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog dus nog steeds wat er in 1814 op papier is gezet, met alle problemen en onduidelijkheden van dien: “Het resultaat van de herhaaldelijke “oplappings” van de militaire strafprocessuele wetgeving was dat deze wetgeving niet geschikt was voor een onmiddellijk gebruik in oorlogsomstandigheden. Gedurende de processen tijdens Wereldoorlog I zou inderdaad blijken dat een heleboel bepalingen nog problemen stelden”.⁵⁸ Het leidt nog tijdens en na de oorlogsjaren tot talrijke amendementen, onder meer in 1916, 1921 en 1954.⁵⁹ Het gevolg is dat de bevoegde instanties tijdens deze specifieke momenten en situaties terug moeten grijpen naar nieuwe wetgeving of naar omzendbrieven.⁶⁰

Een specifieke bevoegdheid: de vervolging van overzeese dienstweigerars en deserteurs

De vaststelling dat het militair gerecht als gevolg van de zeer specifieke omstandigheden waarin het opereert veelal ook te maken krijgen met complexe juridische kwesties die nauw verbonden zijn met die specifieke militaire, politieke en juridische context, geldt eveneens voor de militaire rechtscolleges in Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ook tijdens deze jaren ziet de regering zich genoodzaakt om nieuwe wetgeving af te kondigen.

⁵⁵ GORLE, F. “De militaire misdrijven en de militaire straffen”, *Panopticon*, 1984, 396-397 en DEPOORTERE, R. *La juridiction militaire en Belgique 1796-1998: compétences et organisation, production et conservation des archives*, Brussel, 1999, p. 90 en 127.

⁵⁶ GORLE, F.. “De militaire misdrijven en de militaire straffen”, *Panopticon*, 1984, 405 en DEPOORTERE, R. *La juridiction militaire en Belgique 1796-1998: compétences et organisation, production et conservation des archives*, Brussel, 1999, p. 132.

⁵⁷ GILISSEN, J. “Military justice in Belgium”, *Military Law Review*, 1963, p. 86.

⁵⁸ HORVAT, S. *De vervolging van militairrechtelijke delicten tijdens Wereldoorlog I. De werking van het Belgisch krijgsgerecht*. Brussel, 2009, p. 86.

⁵⁹ GILISSEN, J. “Military justice in Belgium”, *Military Law Review*, 1963, p. 87. In het bijzonder de besluitwet van 16/06/1916 over de bevoegdheden van de krijgsraden is van belang: MONBALLYU, J. *Inventaris van het archief van krijgsauditoraten en krijgsraden te velde tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1919)*, Brussel, 2014, p. 10.

⁶⁰ ANSPACH, P. “Tribunaux militaires”, *Pandectes Belges*, Brussel, 1925, 199, p. 128.

Met name de vervolging van specifieke categorieën dienstweigeraars en deserteurs springt daarbij in het oog. Zo moet de besluitwet van 17 juli 1941 het mogelijk maken (voor de duur van de oorlog) om desertie bij verstek te veroordelen, iets wat tot dan toe niet kan.⁶¹ De besluitwet laat het toe: “pour le temps de guerre la poursuite par défaut des déserteurs” en dit omwille van “des considérations de fait résultant de l’état de guerre. Celui-ci demande que le déserteur puisse être poursuivi par défaut”.⁶² Voor 1941 stelde men pas vervolging in “le jour de la rentrée du déserteur à son unité, ou le jour où le déserteur cesse d’être militaire”.⁶³

Een tweede wapen waarover het militair gerecht beschikt is de besluitwet van 29/04/1943. Die behandelt niet specifiek desertie, maar wel de ‘stuiting der verjaring in strafrechtzaken’.⁶⁴ Op die manier geldt onder meer dat “de verjaring van de vordering tot de bevrijding van het grondgebied wordt ‘gestuit’ voor alle misdaden en wanbedrijven welke bepaald zijn in o.a. het MSW. Concreet wil dat zeggen dat Belgische soldaten die deserteren en daar in regel volgens het MSW 2 jaar straf voor riskeren (en waarvoor de verjaartermijn drie jaar bedraagt) hun straffen niet langer kunnen ontlopen zolang het Belgische grondgebied nog bezet is.”⁶⁵ Deze maatregel van de Londense regering maakt dus vervolging na de bevrijding mogelijk van inbreuken tegen artikels van het MSW.

Hier nauw verband met houdende is de kwestie van de vervolging van overzeese dienstweigeraars en deserteurs. Die is bijzonder complex en kost de Londense regering in ballingschap veel tijd en moeite. Al in de herfst van 1940 neemt de regering de beslissing om het Belgische troepenpotentieel in de mate van het mogelijke aan te sterken.⁶⁶ Dat doet het onder meer door de militiewetgeving toe te passen en de Belgische staatsburgers die in het buitenland verblijven te rekruteren, daar roepen ze o.a. op 03/12/1940 en 11/03/1941 toe op.⁶⁷ Het gaat in de eerste plaats om Belgen die in Groot-Brittannië aanwezig zijn. Maar ook de Belgen tussen de 16 en 45 jaar die in andere landen verblijven waar België diplomatieke vertegenwoordiging heeft, en dus ook in Belgisch-Congo en het mandaatgebied Ruanda-Urundi, worden verwacht zich ter plekke bij de ambassades aan te bieden. Vervolgens ondergaan zij een medische controle bij een arts die hun geschiktheid voor de dienst vaststelt en een “met redenen omkleed verslag” opstelt voor het Werfbureau te Londen.⁶⁸ Daar valt de formele beslissing die het Werfbureau via een aangetekend schrijven aan de betrokkene bezorgt. Nog eens korte tijd later volgt dan de dag van de feitelijke inlijving. Wie zo’n oproepingsbrief krijgt en beslist daar niet op te reageren riskeert vervolging voor ‘refractariat’ of ‘wederspanning’ zijn’ (‘dienstweigeraars’), met straffen tot gevangenzetting van één tot drie

⁶¹ Voor de vervolging van desertie bij verstek door het militair gerecht, zie: 1) art. 7 van de wet van 25/06/1921 en 2) BW 17 juli 1941 (BS 08/08/1941).

⁶² Deze BW wordt opnieuw herzien met de BW van 30/01/1946 (BS 03/02/1946). Later wordt hij ook afgeschaft door de inwerkingtreding van de nieuwe militiewet van 15/06/1951 (BS 06/07/1951).

⁶³ GORLE, F. “De militaire misdrijven en de militaire straffen”, *Panopticon*, 1984, 401-403.

⁶⁴ BW 29/04/1943 (BS 08/05/1943).

⁶⁵ *Rechtskundig Weekblad*, 38, 15/06/1947, p. 1237-1238.

⁶⁶ Over de rekrutering van buitenlandse vrijwilligers in het Belgische leger voor de duur van de oorlog wordt hier niet dieper ingegaan (BW 30/01/1941 (BS 17/02/1941)).

⁶⁷ De regering in Londen past de vooroorlogse militiewetgeving meermaals aan: BW 30/01/1941 (BS 17/02/1941), BW 08/05/1941 (verlenging inschrijvingstermijn) (BS 27/05/1941), BW 13/05/1942 (BS 12, 01/06/1942), BW 08/10/1942 (verlenging inschrijvingstermijn) (BS 26/10/1942), BW 22/12/1942 (BS 12/01/1943) en BW 05/08/1943 (BS 20/09/1943).

⁶⁸ Technisch gezien gaat het hier ook niet alleen om Belgen in het buitenland. De Belgische regering laat het ook toe dat niet-Belgen dienst nemen als vrijwilliger in het Belgische leger. Ook zij kunnen in theorie vervolgd worden door het militair gerecht voor dienstweigeren of desertie.

jaar. Als de persoon in kwestie daar wel gevolg aan geeft, maar later niet terugkeert uit bijvoorbeeld een tijdelijk verlof, zelf beslist om de opleidingskampen ‘overzee’ definitief de rug toe te keren of gewoon na eerdere registratie niet komt opdagen bij het rekruteringsbureau voor het medisch onderzoek of de formele ‘inlijving’, riskeert vervolging voor desertie.⁶⁹

Op die manier krijgen tal van jonge Belgen uit voornamelijk de Verenigde Staten en Canada oproepingsbrieven. Maar ook in andere landen, zoals bijvoorbeeld de Belgische kolonie in Brazilië, krijgen jonge mannen een brief om zich aan te melden voor medische controles. Volgens Carlo Segers – geschiedschrijver en zelf ook aanwezig in Groot-Brittannië als soldaat – antwoorden er van de 17.000 Belgen in Canada tussen de 25 en 45 jaar zo’n 600. Daarvan zouden er volgens hem slechts daadwerkelijk 200 toetreden. Uit Noord-Amerika, waar op dat moment zo’n 120.000 Belgen verblijven, zouden er slechts 18 komen opdagen in die eerste maanden.⁷⁰ Het idee om snel een paar duizend Belgen extra te rekruteren blijkt dus ijdele hoop.⁷¹ Eén verklaring hiervoor vloeit voort uit het feit dat de Canadese en Amerikaanse regeringen niet zo happig lijken om buitenlandse wetgeving inzake dienstplicht toe te passen of te laten toepassen door de respectieve ambassadeurs op hun eigen grondgebied. Komt daar ook nog bij dat de jonge mannen met Belgische nationaliteit die daar verblijven zelf ook niet overlopen van enthousiasme. Tot slot staan tussen woord en daad – naast tal van politieke en praktische – vooral ook juridische bezwaren. Zo laat de “Allied Forces Act” het in principe toe dat de Belgische regering onderdanen die in het buitenland verblijven oproept om dienst te nemen, dit op basis van de bestaande Belgische militiewetgeving. Echter, over hoe de regering in ballingschap dit concreet af kan dwingen, slepen de onderhandelingen met de Britse gastheren maandenlang aan. Die laatste voeren gelijkaardige gesprekken met de andere regeringen in ballingschap (Nederland, Polen, Slowakije enz.). Finaal monden de discussies uit in de “Allied Powers (War Service) Act” van augustus 1942 die uiteindelijk pas begin april 1943 in werking treedt. Dit uitblijven van een akkoord maakt dat het krijgsauditoraat bij de Belgische Strijdkrachten in Groot-Brittannië tot april 1943 vervolging instelt (bij verstek) ten aanzien van die personen die weigeren dienst te nemen en/of deserteren, maar ook dat verloopt om allerlei redenen zeer moeizaam. Drie factoren springen daarbij in het oog: 1) het bijzonder tijdrovende karakter van de correspondentie met de ambassadeurs in het buitenland; 2) de beperkte middelen van de militaire rechtscolleges in Groot-Brittannië en 3) het dwarsliggen door de Britse autoriteiten van het (bij verstek) veroordelen van personen die in de ogen van de Britten eigenlijk geen militairen zijn. Van belang vooral zijn punten twee en drie. Inzake de organisatie van het krijgsauditoraat bij de Belgische strijdkrachten te Groot-Brittannië: daar verdelen de verschillende (substituut-) krijgsauditeurs deze zaken ten aanzien van deserteurs “overseas” en “refractaires” onderling. Het zijn in de eerste plaats krijgsauditeur Georges Waucomont en substituut krijgsauditeur Jean Gerard die deze zaken op hun bureau krijgen. Voor hen betekent dit vooral heel wat extra werk bovenop het onderzoek naar en de eventuele vervolging van de Belgische militairen die al ter plekke zijn in Groot-Brittannië. Het duurt dan ook niet lang eer er grote vertragingen ontstaan, voornamelijk door het gebrek aan mensen en middelen. Dit komt de geloofwaardigheid van deze pogingen tot vervolging niet

⁶⁹ Art. 24 van de BW 22/12/1942 (BS 12/01/1943).

⁷⁰ SEGERS, C. *Ontstaan en groei van de Belgische Landstrijdkrachten in Groot-Brittannië (1940-1945)*, Onuitgegeven manuscript ingezonden voor de Prijs Hubert Pierlot, 1980, p. 76.

⁷¹ Voor de rol van de Canadezen en in het bijzonder Eddy Blondeel: KRIJGSMACHT – CENTRUM VOOR HISTORISCHE DOKUMENTATIE, *Geschiedenis van het Belgisch leger van 1830 tot heden – Van 1920 tot heden (deel 2)*, Brussel, 1982.

ten goede, niet in het minst bij de Belgen in het buitenland zelf. In een ongedateerde (vermoedelijk eind 1943 opgestelde) kritische doorlichting over de werking van de afdeling van het krijgsauditoraat te Leamington-Spa staat hierover te lezen dat deze zaken: “ont été retardées avant tout par les difficultés exceptionnelles de leur instruction. Les renseignements indispensables fournis par les agents diplomatiques ont mis un temps considérable (...) très fréquemment ils étaient dangereusement incomplets et inexacts.” (...) Om die reden beslist het militair gerecht midden 1943 “d’intenter des poursuites par défaut lorsque la chose était pratiquement réalisable.” (...) “il paraît cependant souhaitable de hâter la solution de ces affaires de désertion. Il importe que les citoyens soumis à des obligations militaires ne puissent, en spéculant sur les difficultés nées de l’éloignement s’y soustraire volontairement et jouir de l’impunité.”⁷² Niet veel later, omstreeks mei 1943, komt dan – uit Britse hoek – een nieuwe opdoffer. Wat in de maanden en jaren ervoor nog oogluikend en met enig gemor werd toegestaan, kan vanaf dan niet meer. In een schrijven aan de Belgische autoriteiten laat een Britse hooggeplaatste ambtenaar van het Foreign Office weten dat “It is, however, a different matter to maintain that the Belgian Government are entitled to take proceedings against these defaulters in courts martial held in this country, for such powers are not accorded to them under British law. My government attach considerable importance to such proceedings not to be taken as there might well be very serious complications of measures of jurisdiction were taken in this country when not authorized by British Law”.⁷³ Twee zaken zijn daarbij van belang. Enerzijds gaat het om het principe van de veroordeling bij verstek van vermeende dienstweigeraars en deserteurs. Anderzijds stelt zich – aldus de Britten – het probleem dat de Belgische onderdanen in het buitenland strikt gezien geen militairen zijn en dus niet voor het militair gerecht kunnen gedaagd worden. De pas in Londen aangekomen Ganshof zoekt nog naar een compromis, maar op 17 april 1944 valt het doek definitief en kan Ganshof niet anders dan aan de bevoegde krijgsauditeur en zijn substituten bevelen om: “de renoncer provisoirement à citer les réfractaires et déserteurs belges résidant à l’étranger devant le Conseil de Guerre”.⁷⁴

Later – wanneer het militair Gerecht terug actief is op het (gedeeltelijk) bevrijde Belgisch grondgebied – komt de kwestie opnieuw bovendrijven. Vanaf dan speelt het argument van de botsende jurisdicties immers niet langer en kan er alsnog vervolging ingezet worden. Ganshof beveelt dan ook aan de krijgsauditeur in Groot-Brittannië om de dossiers naar Brussel op te sturen. De minister van Binnenlandse Zaken die bevoegd is voor militie, Adolphe Van Glabbeke, krijgt de vraag om alle relevante stukken en rapporten aan het militair gerecht te bezorgen.⁷⁵ Het opnieuw op de agenda komen van deze kwestie gebeurt naar aanleiding van enkele specifieke zaken van Belgen in het buitenland die – bijvoorbeeld – van Brazilië naar de Verenigde Staten willen reizen en daar een paspoort voor nodig hebben maar dat niet krijgen bij de ambassade omdat zij niet in regel zijn met de militiewetgeving. Zij staan – hoewel daarom zeker niet altijd veroordeeld – immers geboekstaafd als “dienstweigeraar” of

⁷² ARA2, AG-Londen, 21, P2-13: Rapport over de werking van de afdeling van het krijgsauditoraat te Leamington Spa, s.d. (vermoedelijk 1943).

⁷³ ARA2, AG, DOC F60/20, Brief van Lancelot Oliphant aan Fernand Van Langenhove, 02/03/1943.

⁷⁴ ARA2, AG, DOC F60/20, Brief van Walter Ganshof van der Meersch aan de (substituten van de) krijgsauditeur, 17/04/1944.

⁷⁵ ARA2, AG, DOC F60/20, Brief van Auditeur-generaal Ganshof aan minister van Binnenlandse Zaken Van Glabbeke, 22/10/1945.

“deserteur”.⁷⁶ De bevoegde minister van Binnenlandse Zaken Adolphe Van Glabbeke vat het als volgt samen: “La suspension des poursuites n’entraînant pas la suppression de l’infraction et ne modifiant pas l’état du milicien”.⁷⁷ In de lente van 1947 komen de bevoegde autoriteiten eindelijk tot een besluit over wat hiermee aan te vangen. In een lange nota schetst de Auditeur-generaal het probleem en de door hem voorgestelde oplossing: “depuis le dépôt des plaintes, du chef de réfractariat ou de désertion de deux à trois années se sont écoulées durant lesquelles ces procédures sont restées en suspens”. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een zeker aantal van zij die verdacht worden van dienstweigering het land al verlaten hebben waar ze destijds gecontacteerd zijn om aan hun militieverplichtingen te voldoen. Bovendien – en dat is belangrijk voor de latere bewijsvoering – “il n’apparaît pas certain que les prévenus aient été touchés personnellement et spécialement par l’organe qualifié du gouvernement belge à l’étranger. Sans doute la loi est-elle sensée n’être ignorée de personne mais cette circonstance constitue un élément de plus dans l’appréciation de l’opportunité des poursuites”. Een eventuele zonder gevolg klassering kan dus afhangen van “l’absence de preuve que cette correspondance avait réellement touché l’intéressé”.⁷⁸ Vanuit die overwegingen stelt het Auditoraat voor om enkel maar vervolging in te stellen ten aanzien van die dienstweigeraars van wie de weigering zeer duidelijk en intentioneel was en voor wie uit de bewijslast zeer duidelijk de intentie blijkt dat zij zich wilden onttrekken aan de militiewetgeving.⁷⁹ Op de vraag of dat op veel nieuwe veroordelingen zal uitdraaien, wil de dan dienstdoende Auditeur-generaal Max Huwart niet vooruitlopen. Hij laat alvast de resterende dossiers aan de bevoegde krijgsauditeurs – en dan met name aan de krijgsauditeur te Brussel – bezorgen. De bal ligt dan in hun kamp.⁸⁰

Tegen hoeveel van deze ‘overseas’ er omwille van desertie of ‘refractariat’ uiteindelijk dossiers geopend zijn, valt op basis van de huidige stand van het historisch onderzoek niet te achterhalen. Het exacte aantal is dus niet gekend. Tot die vaststelling komt ook Auditeur-generaal Fernand Vander Vorst in 1984 wanneer hij een vraag beantwoordt van de toenmalige directeur van het “Navorsings- en Studiecentrum van de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog” (NSGWO) Jean Vanwelkenhuyzen. Die wilde weten hoeveel dossiers er bij de bevrijding van het grondgebied geopend waren “contre des réfractaires” en hoeveel er tot een effectieve veroordeling hadden geleid. Waarop Vander Vorst antwoordt dat: “Il ne m’est, par ailleurs, pas possible non plus de vous dire si beaucoup de dossiers ont été ouverts (...) aucun relevé n’ayant été établi à cet égard.”⁸¹

⁷⁶ ARA2, AG, DOC F60/20, Brief van Auditeur-generaal Ganshof aan Krijgsauditeur bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië, 22/10/1945.

⁷⁷ ARA2, AG, DOC F60/20, Brief van minister van Binnenlandse Zaken Adolphe Van Glabbeke aan Auditeur-generaal Ganshof, 28/09/1945.

⁷⁸ ARA2, AG, DOC F60/20, Brief van de dd. Auditeur-generaal aan de minister van Buitenlandse Zaken, 24/03/1947.

⁷⁹ ARA2, AG, DOC F60/20, Nota van de dd. Auditeur-generaal Max Huwart bestemd voor de minister van Buitenlandse Zaken, 19/02/1947.

⁸⁰ Een steekproef op basis van een drietal gevalstudies aan de hand van de notitieregisters van het KA-Brussel suggereert dat het KA-Brussel omstreeks 1957-1958 terug interesse krijgt voor deze zaken die dan nog niet zonder gevolg geklasseerd zijn.

⁸¹ ARA2, AG, DOC F60/20, Briefwisseling Auditeur-generaal en Jean Vanwelkenhuyzen, 18/12/1984.

Activiteiten

Naast de hierboven aangehaalde bevoegdheden zijn er ook nog enkele andere werkzaamheden te onderscheiden.⁸² Een eerste is het verzekeren van een performante interne werking van het Auditoraat-generaal. Dat klinkt logisch, maar gezien de evacuatie van het Auditoraat-generaal van Brussel naar Londen is dat geen evidentie. Door de afwezigheid van de gebruikelijke lokalen, bibliotheken, juridische documentatie (rechtsleer en rechtspraak), archieven, personeel enz. dient men in Londen omstreeks de herfst van 1940 in zekere zin ‘opnieuw’ te beginnen. Mede dankzij de vele moeilijkheden waar de Belgische autoriteiten in Groot-Brittannië met te maken krijgen, neemt dat de nodig tijd en energie in beslag. Het eindresultaat van die pogingen is de hieronder beschreven reeks dossiers inzake “principekwesies” (inventarisnummers 4-160).

Naast de interne organisatie en de algemene werking van het militair gerecht is het Auditoraat-generaal ook verantwoordelijk voor de rechtsbedeling. Het belangrijkste aspect van die functie is het toezicht op het functioneren van de militaire rechtscolleges te Groot-Brittannië, en dan bijzonderlijk het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië. Een combinatie van meerdere factoren (o.m. de moeilijke situatie waarin de Belgische soldaten zich bevonden, de oorlogsgebeurtenissen, de capitulatie van de Koning, het veelal afgesneden zijn van familie in bezet gebied, het gebrek aan een strijdtoneel enz.) leidt namelijk tot heel wat spanningen bij de Belgische soldaten in Groot-Brittannië, met voor gevolg dat het militair gerecht er de handen vol heeft.⁸³ Het Auditoraat-generaal ziet in eerste instantie toe op al die verschillende aspecten (openen van onderzoek, al dan niet instellen van vervolging, toezicht op de strafuitvoering door het krijgsauditoraat enz.), maar kan terzelfdertijd – gezien de moeilijke werkomstandigheden van het krijgsauditoraat – niet anders dan ook helpen met het administratief beheer of het aanleggen van juridische documentatie waar de militaire magistraten en andere (griffie-) medewerkers dan gebruik van kunnen maken.

Tot slot, wanneer het in de literatuur gaat over de werkzaamheden van het Auditoraat-generaal te Londen, komt vaak de voorbereiding van de repressie van het incivisme en de bevrijding van het land aan bod. Gezien de zeer voorname rol die Auditeur-generaal Walter Ganshof van der Meersch in deze vraagstukken speelt is dat ook logisch. Toch hebben deze activiteiten maar weinig sporen nagelaten in het archief van het Auditoraat-generaal te Londen. Eerder diepgravend historisch onderzoek naar deze thematieken heeft namelijk aangetoond dat deze voorbereidingen veelal plaatsvonden in andere vaak ad hoc opgerichte organen onder leiding van de bevoegde ministers.⁸⁴ Steevast zetelt Ganshof (of één van zijn medewerkers) in deze groepen of stuurt hij die zelf aan – maar de neerslag ervan is daarom

⁸² DEPOORTERE R., *La juridiction militaire en Belgique 1796-1998. Compétences et organisation. Production et conservation des archives*, Miscellanea Archivistica Studia, 115, Brussel, 1999.

⁸³ Voor meer informatie hierover: NAERT, Jan. *Inventaris van het archief van het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog*, ARA2, Brussel, (verschijnt binnenkort) en BALACE, Francis. “Les militaires belges en Grande-Bretagne”, in BALACE, Francis (Red.), *Jours de Londres*, Brussel, 2000, p. 109-119.

⁸⁴ Voor een minutieuze analyse van deze diverse organen, evenals van de discussies en de verslagen van deze en andere vergaderingen: VAN HAECKE, L. *Repressie en epuratie. De bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932 – 1948)*, Onuitgegeven Doctoraatsscriptie, Universiteit Gent, 2014, p. 113 e.v. en HUYSE L. en DHONDT S. (met medewerking van AERTS K. e.a.), *Onverwerkt verleden. Collaboratie en repressie in België 1942-1952: een update na dertig jaar*, Kritak, Tielt, 2020, p. 63-95.

niet bewaard in het archief van het Auditoraat-generaal (zie “Verwant materiaal”). Bovendien – en dat is zeer belangrijk – doet Ganshof dit niet alleen in de hoedanigheid van Auditeur-generaal, maar ook als Hoog Commissaris voor ’s Rijks Veiligheid. Het cumuleren van deze en nog andere rollen heeft ook een impact gehad op de archiefvorming. Met als resultaat dat onderzoekers die vooral geïnteresseerd zijn in stukken met betrekking tot de (voorbereiding van) de repressie en de bevrijding van het Belgische grondgebied elders dienen te gaan zoeken.

4. ORGANISATIE

De organisatie van het Auditoraat-generaal te Londen is zeer beperkt in omvang, en dan met name qua personeel. Nauwkeurige personeelsoverzichten zoals die terug te vinden zijn in de archieven van het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde zijn niet bewaard gebleven. Het heeft er dan ook alle schijn van dat er op het niveau van het Auditoraat-generaal tot voor de aankomst van Ganshof weinig andere personen werkzaam waren dan de verantwoordelijke substituut Auditeur-generaal Fernand Lepage zelf – vermoedelijk voorzien van enkele klerken. Pas later, na de aankomst van Ganshof in Londen, komen er twee substituten bij het op het Auditoraat-generaal. In eerste instantie is dat de voormalige krijgsauditeur Georges Waucomont. Hij wordt later vervangen door Jean Flacon.⁸⁵

Verder is het Auditoraat-generaal te Londen uiteraard actief binnen het bredere krachtenveld van de militaire rechtscolleges te Groot-Brittannië. Dat bestaat in de eerste plaats uit het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten. Kenmerkend voor de werking van die laatste is de opdeling in verschillende ‘afdelingen’. In theorie is er slechts één krijgsauditoraat en één krijgsraad te velde actief bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië, maar in realiteit bestaat die doorheen de oorlogsjaren uit verschillende afdelingen: te Londen, bij Groupement I, te Leamington Spa, bij Groupement II en in Noord-Ierland. De reden voor deze keuze voor ‘afdelingen’ – en niet het telkens opnieuw oprichten van nieuwe autonome krijgsauditoraten en krijgsraden te velde – moet gezocht bij het internationale krachtenveld waarbinnen de Belgen spelen, de afhankelijke relatie van Groot-Brittannië en de diplomatieke akkoorden. Binnen die constellatie zijn het Auditoraat-generaal en het Krijgshof in hoger beroep aan zet.

Tot slot, het Auditoraat-generaal in Londen – en dan met name Auditeur-generaal Walter Ganshof van der Meersch – is nauw betrokken bij de voorbereiding van de bevrijding van het land, de contacten met de geallieerde legerleiding, de ordehandhaving en de bestraffing van de collaboratie. In die hoedanigheid is hij naast Auditeur-generaal ook “Hoog Commissaris voor ’s Rijks Veiligheid” en hoofd van “de 3de Sectie van de Belgische Militaire Missie bij het hoofdkwartier van de geallieerde strijdmachten (SHAEF)”. Elk van deze functies komt met specifieke taken, organisaties en doelstellingen. En hoewel de bevoegdheden in zekere zin ‘aanleunend’ lijken, mogen deze niet allemaal als één en ondeelbaar te zien. Elke functie heeft zijn eigen specifieke bevoegdheden. Dat verklaart mee de inhoud van de in deze inventaris beschreven stukken.

⁸⁵ ARA2, AG, Personeelsdossiers, MPC, 407 (Flacon J.) en 1114 (Waucomont G.).

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS

Het archief van het Auditoraat-generaal te Londen wordt vermoedelijk kort na de bevrijding van het Belgische grondgebied overgebracht naar Brussel, samen met de andere archieven van het militair gerecht bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië. Zekerheid bestaat er daar evenwel niet over. Want over de historiek van het archief van het Auditoraat-generaal te Londen zijn namelijk nauwelijks of geen bronnen bewaard gebleven. Gezien de talrijk bewaarde stukken over de overbrenging van de archieven van de andere militaire rechtscolleges te Groot-Brittannië kan dat enigszins verbazen (inv. nrs. 250-255).⁸⁶ De overbrenging van die laatste vindt plaats rond november 1945. Dan beslist Auditeur-generaal Walter Ganshof van der Meersch, na overleg met de Staatsveiligheid, om deze naar België te laten overkomen. Dat gebeurt op meer systematische wijze na februari 1946 en gaat gepaard met het opmaken van vrij gedetailleerde overdrachtslijsten – iets wat voor het archief van het Auditoraat-generaal te Londen dus niet het geval lijkt te zijn. De eerste ‘halte’ is de Zaal Lejeune op het Brusselse Justitiepaleis waar zij worden verzameld. De neerlegging bij de griffie van het Militair Gerechtshof van de dossiers van de Krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië loopt uiteindelijk ten einde midden maart 1947. In de daaropvolgende fase blijven de archieven van het Auditoraat-generaal te Londen (evenals die van de andere militaire rechtscolleges te Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog) decennialang onaangeroerd op het Brusselse Justitiepaleis. Vermoedelijk komt het Londense Auditoraat-generaal archief er onder de bevoegdheid van de dienst “Archives” van het Auditoraat-generaal. Op die manier kunnen de medewerkers er wanneer nodig opzoekingen in doen. Dat er ook effectief opzoekingen in plaatsvinden, bewijzen de referenties uit bijvoorbeeld de jaren ’70 naar deze “Londense” dossiers van het Auditoraat-generaal die op kaften van dossiers uit andere reeksen aangebracht worden.⁸⁷

2. VERWERVING

Het archief van het Auditoraat-generaal te Londen blijft in het Brusselse Justitiepaleis tot het moment dat de diensten van Justitie starten met de overbrenging van (een deel van) de archieven van het Auditoraat-generaal naar het Rijksarchief in januari 2011. Dat gebeurt in de nasleep van de afschaffing van het militair gerecht in 2003. Die overbrengingen gebeuren stapsgewijs en eindigen uiteindelijk in 2017. Sindsdien berust het archief van het Auditoraat-generaal te Londen tussen de ongeordende archieven van het Auditoraat-generaal in ARA2. Sinds 2018 wordt er systematisch aan de identificatie van deze archieven gewerkt.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

De inhoud van het archief van het Auditoraat-generaal te Londen bestaat, samengevat, uit drie onderdelen. Enerzijds is er, en dat is de hoofdmoot, de reeks “P”-dossiers. Dat zijn dossiers

⁸⁶ Zie ook: ARA2, AG, Secretariaat, “S”-dossiers, S60.

⁸⁷ Eén zo’n voorbeeld is het DIV-dossier 92/72 over de interneringen op eiland Man van Belgen die verdacht worden van anti-Belgische sympathieën. De kافت van het dossier bevat kruisverwijzingen naar diverse andere dossiers die deze interneringen op het eiland Man behandelen, waaronder naar het dossier “P25” van het Auditoraat-generaal te Londen (inv. nr. 122).

inzake zogenaamde “principekwesties” (inv. nrs. 4-165). Die reeks thematische dossiers is aangelegd ter ondersteuning van de werking van het Auditoraat-generaal te Londen. Dat die “P”-dossiers in het archief van het Auditoraat-generaal te Londen voorkomen, hoeft zeker niet te verbazen. Ook in andere archiefbestanden van het Auditoraat-generaal komen deze immers voor – net zoals er bijvoorbeeld ook “Q”-dossiers bewaard zijn.⁸⁸ Desondanks is het toch niet zo eenvoudig om de exacte functie van deze Londense “P”-dossiers te omschrijven. Zo zijn het zeer zeker documentatiedossiers die net als de andere reeksen “P”-dossiers “voortvloeien uit de administratieve toezichtsfuncties van het Auditoraat-generaal: personeelszaken (benoeming, aanwerving, pensionering) maar ook de boekhouding, het beheer van de gebouwen en roerende goederen, allerlei onregelmatigheden enz. van de krijgsauditoraten en het Militair Gerechtshof”.⁸⁹ Maar eveneens overstijgen deze Londense “P”-dossiers het louter documentaire karakter.⁹⁰

Naast documentatiedossiers bevat het archief van het Auditoraat-generaal te Londen ook nog 383 dossiers inzake “refractaires en deserteurs” (inv. nrs. 238-244). Het zijn (dunne) persoonsdossiers (eigentijdse afkorting “Mil-GB”) waarin het Auditoraat-generaal informatie verzamelt over soldaten die op de radar van het krijgsauditoraat komen en/of een veroordeling oplopen voor feiten van desertie. Deze persoonsdossiers zijn chronologisch geordend en hebben een oplopende nummering. Er bestaat een toegang via een steekkaartensysteem (inv. nr.: 245).⁹¹

De resterende stukken die niet tot deze eerste twee langer doorlopende reeksen behoren, zijn eerder fragmentarisch van aard. De reden hiervoor dient gezocht in de bewaaromstandigheden op het Justitiepaleis en de overbrenging van de archieven naar het Rijksarchief. Tijdens de verhuisoperatie bleek dat een deel van die archieven van het Auditoraat-generaal te Londen in de decennia voordien tussen andere ongeordende archieven van het Auditoraat-generaal was terechtgekomen, wat de identificatie sterk bemoeilijkt heeft.

B. SELECTIES EN Vernietigingen

Tijdens het inventariseren werden de stukken en dossiers in zuurvrije omslagen herverpakt. De oude omslagen (portefeuilles) werden vernietigd. De archieven van Auditoraat-generaal te Londen beslaan de oorlogsperiode. Bijgevolg waren selecties of vernietigingen niet aan de orde, ook niet tijdens of na de overbrenging vanuit het Brusselse Justitiepaleis naar het Rijksarchief.⁹²

C. TOEKOMSTIGE AANGROEI/AANVULLINGEN

Er is geen aangroei meer te verwachten. Met de wet van 10 april 2003 besloot de toenmalige regering om de militaire rechtscolleges af te schaffen in vreedetijd. Wel blijft in theorie de

⁸⁸ Van deze vooroorlogse “P” en “Q”-dossiers bestaat een plaatsingslijst. Deze kan geconsulteerd worden in de leeszaal van ARA2.

⁸⁹ DESMET G., *Archief van het Auditoraat-generaal: reeks documentatiedossiers van de Dienst voor Algemene Onderrichtingen*, ARA2, Brussel (verschijnt binnenkort), p. 14.

⁹⁰ Deze reeks “P”-dossiers is jammer genoeg niet volledig. Sommige nummers ontbreken: P2/16 - P2/19; P34 – P37; P39 en P 41 – P44.

⁹¹ Deze dossiers worden ontsloten door de Alfabetische index met interne referentie F33 (inv. nr. 245).

⁹² Volgens de archiefselectielijst moeten de bescheiden van de militaire gerechten daterend van vóór 1950 integraal bewaard en overgebracht worden: DEVOLDER K. e.a., *Selectielijst voor de archieven van de rechterlijke macht*, ARA, Brussel, 2023, p. 109.

kans bestaan dat er in de toekomst nog afgedwaalde stukken of dossiers opduiken in de niet-geklasseerde archieven van het Auditoraat-generaal.

D. ORDERING

Voor een goed begrip van de ordening van het archief van het Auditoraat-generaal te Londen en de structuur van voorliggende inventaris zijn twee zaken van belang. Eerst en vooral is er voor geopteerd om de structuur van het klassement van de reeks Londense “P”-dossiers integraal over te nemen, met de oorspronkelijke nummers vermeld in de archiefbeschrijvingen. Op die manier gaan referenties in andere reeksen en archiefbestanden van het Auditoraat-generaal naar deze Londense “P”-nummers niet verloren. Wat ook een woordje uitleg behoeft, is de keuze voor de redactionele vorm “onderwerpsmappen”. Hoewel het tot dusver stevast ging om de zogenaamde “P”-dossiers, betreft het dus eigenlijk “onderwerpsmappen”. Die vormen samen een rubriekenstelsel. Om een reconstructie van de aangroei van dat rubriekenstelsel mogelijk te maken, werd er in de beschrijvingen ook voor geopteerd om naast de oorspronkelijke “P”-nummering zoveel als mogelijk de originele titels over te nemen (telkens tussen de aanhalingstekens) dit omwille van pragmatische en inhoudelijke overwegingen, en om het opzoekingswerk van de gebruiker te vergemakkelijken. De keuze voor zo’n manier van werking ligt in lijn met eerdere inventarissen van gelijkaardige reeksen documentatiedossiers van het Auditoraat-generaal.⁹³

De tweede factor van belang behelst de keuze om de structuur van de inventaris op te bouwen rond de belangrijkste functies, activiteiten en bevoegdheden van het Auditoraat-generaal.⁹⁴ Vervolgens werden deze bevoegdheden aangevuld met specifieke aan de oorlog gerelateerde functies. Zo lijkt het bijvoorbeeld misschien vreemd dat het Auditoraat-generaal tijdens de oorlogsjaren toezicht op de werking van het Hoog Comité van Toezicht. Maar uit het historisch onderzoek blijkt net dat het Veiligheidscomité beslist om het personeel van het Hoog Comité van Toezicht (dat vanaf mei 1940 rechtstreeks onder de bevoegdheid van de Eerste Minister valt) in te schakelen “voor de opstelling van processen-verbaal en de samenstelling van dossiers” inzake personen die militaire, politieke of economische collaboratie plegen in bezet België.⁹⁵

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

A. VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Documenten die ouder zijn dan 100 jaar en die neergelegd zijn bij het Rijksarchief zijn vrij consulteerbaar. Voor de raadpleging van documenten jonger dan 100 jaar is de schriftelijke toelating van het College van procureurs-generaal vereist.⁹⁶ De aanvraag tot inzage – na toelating – dient te worden gericht aan ARA2.⁹⁷

⁹³ DESMET G., *Inventaris van het archief van het auditoraatgeneraal bij het Militair Gerechtshof. Dienst voor Algemene Onderrichtingen. Reeks documentatiedossiers*, ARA2, Brussel, Verschijnt binnenkort.

⁹⁴ DEPOORTERE, Rolande. *La juridiction militaire en Belgique 1796-1998 : compétences et organisation, production et conservation des archives*, Brussel, 1999.

⁹⁵ Voor meer informatie over het Veiligheidscomité en de specifieke beslissing t.a.v. het “Hoog Comité van Toezicht”: VAN HAECKE, L. *Repressie en epuratie : de bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932-1948)*, Onuitgegeven doctoraatscriptie, Universiteit Gent, 2014, p. 123.

⁹⁶ Wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedstijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd (BS, 07/05/2003) en art. 21bis van het Wetboek van strafvordering

B. VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.⁹⁸ De voorafgaande schriftelijke toelating van het College van procureurs-generaal is vereist (cfr. supra).

C. TAAL EN SCHRIFT VAN DE DOCUMENTEN

De dossiers zijn voornamelijk opgesteld in het Frans en Nederlands. Uitzonderlijk zijn sommige stukken in het Engels.

D. TOEGANGEN

Op de reeks “P”-dossiers van het Auditoraat-generaal te Londen bestaat geen toegang. Enkel op de dossiers inzake de Belgische militairen in Groot-Brittannië die gezocht worden voor feiten van desertie en dienstweigering bestaat een toegang (inv. nr. 245).

E. AANWIJZINGEN VOOR HET GEBRUIK

Het archief van het Auditoraat-generaal te Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog bevat in de eerste plaats informatie over de werking van de militaire rechtscolleges in Groot-Brittannië tijdens de oorlogsjaren. In de meeste gevallen betreft dit het functioneren van (de verschillende afdelingen van) het krijgsauditoraat, de krijgsraad en de Londense Kamer van het Krijgshof. Met name de kwestie van de vervolging van deserteurs en dienstweigeraars is sterk aanwezig in de beschreven stukken, maar ook het vervolgingsbeleid meer algemeen komt uitgebreid aan bod. Vermeldenswaardig tot slot is ook, hoewel zeer specifiek, dossier P25. Dat werpt licht op een problematiek die tot op heden nog maar weinig aan bod kwam in de historiografie, namelijk de internering van Belgen op het eiland Man.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Wie onderzoek doet naar de werking van het Auditoraat-generaal te Londen, en bij uitbreiding de militaire rechtscolleges in Groot-Brittannië, tijdens de Tweede Wereldoorlog kan ook in tal van andere militair rechtelijke archieven stukken en/of dossiers terugvinden. Sommige kwamen hierboven al kortelings aan bod. Veruit het belangrijkste zijn de archieven van het krijgsauditoraat en de krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog die ook in ARA2 bewaard worden.⁹⁹ Daarin zijn onder meer de dossiers inzake zonder gevolg geklasseerde of buitenvervolgung gestelde zaken en de dossiers inzake gevonniste zaken terug te vinden. Daarnaast zijn ook de rechtsplegingsdossiers van de Londense Kamer van het Krijgshof bewaard (ARA2). Die zijn

(WBSV). Voor meer details over de in de praktijk gehanteerde voorwaarden: *Omzendbrief betreffende de raadpleging van de archieven van de opgeheven militaire rechtscolleges* (omzendbrief nr. 22/2013 van het College van procureurs-generaal van 19/12/2013).

⁹⁷ Dit kan via email op agr_ar_2@arch.be of met de post aan Algemeen Rijksarchief 2 – Depot Joseph Cuvelier, Hopstraat 28, 1000 Brussel.

⁹⁸ MB van 25/05/2018 tot wijziging van het MB van 23/03/2005 tot vaststelling van de tarieven voor prestaties geleverd door het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. (BS 05/06/ 2018).

⁹⁹ NAERT, J. *Inventaris van de archieven van het krijgsauditoraat en de Krijgsraad bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog*, ARA2, Brussel, (Verschijnt binnenkort).

ondergebracht in een omvangrijkere reeks met rechtsplegingsdossiers die loopt van 1915 tot en met 1954. Voor deze dossiers – die de zaken in hoger beroep behandelen – is er eveneens een inventaris beschikbaar.¹⁰⁰ Ook toebehorende aan de archieven van de militaire rechtscolleges zijn de rechtsplegingsdossiers van de verschillende krijgsauditoraten en de krijgsraden te velde bij de Belgische legereenheden die actief zijn bij de geallieerde strijdkrachten op het Europese vasteland tussen juni 1944 en mei 1945.¹⁰¹ Zowel de dossiers gevonnen zaken als de dossiers van zonder gevolg geklasseerde zaken zijn bewaard gebleven (ARA2). Zij maken integraal deel uit van de archieven van krijgsauditoraten en krijgsraden te velde bij het Belgische bezettingsleger te Duitsland (ABO).

Meer algemeen van aard zijn twee omvangrijke reeksen documentatiedossiers die na de bevrijding op het niveau van het Auditoraat-generaal het licht zien. Het gaat respectievelijk om de documentatiedossiers van de dienst Algemene Onderrichtingen (de zgn. IG's) en de dossiers van de Centrale Documentatiedienst (de zgn. DOC-dossiers). Van de eerste reeks dossiers bestaat een omstandige inventaris.¹⁰² Voor de tweede reeks dossiers kan wie geïnteresseerd is een rudimentaire plaatsingslijst doorzoeken in de leeszaal van ARA2. Deze dossiers zijn thematisch geordend en bevatten veelal (juridische) documentatie betreffende verschillende aspecten van de werking en juridisch-technische kwesties zoals rechtsleer, wetteksten, omzendbrieven, richtlijnen en ook briefwisseling.¹⁰³ In zekere zin “voorlopers” van deze twee reeksen zijn de hierboven al aangehaalde vooroorlogse reeksen “P” en “Q”-dossiers van het Auditoraat-generaal. Die documentatiedossiers kunnen – in meer lange termijn perspectief – bijdragen tot een beter begrip van van de Londense “P”-dossiers.¹⁰⁴ Tot slot, wie een blik wil werpen op de interne keuken van het militair gerecht kan dat doen aan de hand van de personeelsdossiers van de betrokken magistraten en het griffiepersoneel. In het archief van het Auditoraat-generaal zijn verschillende omstandige reeksen personeelsdossiers terug te vinden. De dossiers op naam van de belangrijkste magistraten en griffiemedewerkers verbonden aan het Krijgshof (Kamer te Londen), het Auditoraat-generaal, het krijgsauditoraat en de Krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië zijn allemaal bewaard gebleven. In het verlengde hiervan – maar niet toebehorende aan de archieven van het militair gerecht – dient er ook nog gewezen op het archief van de belangrijkste protagonist zelf: Walter Ganshof van der Meersch. Dat berust in het archief van de Université Libre Bruxelles (ULB) – zijn alma mater – en werd zeer recent geïnventariseerd.¹⁰⁵

¹⁰⁰ VANDENBROECK R., VAN DER MOSEN R. en DEPOORTERE R. *Inventaire des archives de la Cour Militaire. Dossiers de procédure d'affaires jugées entre 1915 et 1954*, Brussel, 2001. De “Londense” dossiers zijn terug te vinden onder nrs. 478-485.

¹⁰¹ De archieven van de krijgsauditoraten en krijgsraden te velde bij de verschillende fracties van het Belgische leger die actief zijn tijdens en onmiddellijk na de bevrijding van West-Europa maken deel uit van een doorlopende reeks dossiers die uitmondt in de archieven van de krijgsauditoraten en krijgsraden te velde bij wat eerst bekend staat als het “L’Armée Belge d’Occupation (ABO) (Belgische Bezettingsleger)” maar waarvan later de naam wijzigt naar de Belgische Strijdkrachten in Duitsland (BSD/FBA).

¹⁰² DESMET G., *Inventaris van het archief van het auditoraatgeneraal bij het Militair Gerechtshof. Dienst voor Algemene Onderrichtingen. Reeks documentatiedossiers*, ARA2, Brussel, Verschijnt binnenkort.

¹⁰³ Voor de historiek van beide reeksen: DESMET G., *Inventaris van het archief van het auditoraatgeneraal bij het Militair Gerechtshof. Dienst voor Algemene Onderrichtingen. Reeks documentatiedossiers*, ARA2, Brussel, Verschijnt binnenkort.

¹⁰⁴ Een inventaris ontbreekt vooralsnog. Maar er is een plaatsingslijst die kan geraadpleegd worden.

¹⁰⁵ LEVANT, F. *Inventaire des archives de Ganshof van der Meersch, Walter à l’ULB (BE AULB PP 180)*, ULB, Brussel, 2023.

Interessante informatie over het beleid en de achterliggende politieke twisten die zich voordoen in de Belgische regeringskringen te Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog kan teruggevonden worden in de archieven van de voor Justitie en Defensie bevoegde ministeriële kabinetten. Daarin is voornamelijk correspondentie terug te vinden van de belangrijkste protagonisten evenals vergaderverslagen van de (ad hoc) comités waarin het beleid voorbereid en uitgetekend wordt.¹⁰⁶ Een andere belangrijke speler die zeer nauw aanleunt bij het Auditoraat-generaal te Londen is het Hoog Commissariaat voor 's Rijks Veiligheid. De archieven van deze instelling worden bewaard en zijn te consulteren in ARA1. De inventarisatie ervan is volop aan de gang.

Voor de volledigheid: wie op zoek is naar meer gedetailleerde informatie over individuele militairen of officieren die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Groot-Brittannië verblijven, kunnen opzoeken in de stamboekdossiers van Belgische soldaten en officieren (archief ministerie van Defensie). Het grootste deel van deze 'personeelsdossiers' is te consulteren in ARA2. Opgelet het gaat enkel om de onderofficieren en soldaten (miliciens/dienstplichtigen niet inbegrepen!) die geboren zijn na 1888. De reeks is afkomstig van de 'Dienst Notariaat van de Algemene Directie Human Resources (DG HR)' en bevat meer dan 2 miljoen dossiers. De personeelsdossiers van officieren die geboren zijn tussen ca. 1785 en 1900 en alle onderofficieren en soldaten die geboren zijn tussen 1845 en 1888 berusten in het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis (KMLK, WHI) en zijn daar te raadplegen. De dossiers van de officieren die geboren zijn na 1900 zijn te consulteren in ARA1.

B. BIBLIOGRAFIE

ALLEN Robert, *Churchill's guests: Britain and the Belgian exiles during World War II*, Westport, 2003.

ANSPACH Paul., "Tribunaux militaires", in *Pandectes Belges*, Brussel, 1925, 199, p. 128.

ANSPACH Paul., "Justice Militaire", in "*Algemene Praktische Rechtsverzameling*" / "*Répertoire Pratique du Droit Belge*", Brussel, 1935, 7, p. 442-445.

BALACE, Francis. "Les militaires belges en Grande-Bretagne", in BALACE, Francis (Red.), *Jours de Londres*, Brussel, 2000, p. 109-119.

BALACE, Francis. "Une armée oubliée: les troupes belges en France", *Jours de Guerre*, 1991, 4, p 115-129.

BERNARDO Y GARCIA, Luis. en MECHELEER, Lieve. *Inventaire des archives des Cabinets du Premier ministre Hubert Pierlot à Londres: 1928-1944 (principalement 1940-1944)*, Brussel, 2010.

DEBRUYNE, Emmanuel. "L'administration de la Sûreté de l'Etat à Londres, novembre 1940-1944", *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2005, 15, p. 335-355.

DEBRUYNE, Emmanuel. "De arrestaties van mei 1940 en de gevolgen", in VAN DOORSLAER, R. e.a. (Reds.), *Gewillig België. Overheid en Jodenvervolgning tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Meulenhoff, Antwerpen, 2007, p. 171-259.

¹⁰⁶ BERNARDO Y GARCIA, L. en MECHELEER, L. *Inventaire des archives des Cabinets du Premier ministre Hubert Pierlot à Londres: 1928-1944 (principalement 1940-1944)*, Brussel, 2010 (voornamelijk nrs. 214-220). Voor de werking van de talrijke comités te Londen en de archieven ervan: VAN HAECKE, Lawrence. *Repressie en epuratie : de bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932-1948)*, Onuitgegeven doctoraatsscriptie, Universiteit Gent, 2014.

- DEPOORTERE, Rolande. *La juridiction militaire en Belgique 1796-1998 : compétences et organisation, production et conservation des archives*, Brussel, 1999.
- DESMET Gertjan. *Archief van het Auditoraat-generaal: reeks documentatiedossiers van de Dienst voor Algemene Onderrichtingen*, Brussel (verschijnt binnenkort).
- DROSSENS Paul, MARTENS Christophe en PICRON Delphine. *Archiefgids van het militair gerecht*, Brussel, 2015.
- DROSSENS, Paul. *Inventarissen van de archieven van de krijgsauditoraten te Antwerpen 1817-1959, Gent 1814-1946, Hasselt 1944-1948, Leuven 1944-1947, Mechelen 1944-1947, Tongeren 1944-1947 en Turnhout 1944-1947*, Brussel, 2010.
- DROSSENS, Paul. *Inventarissen van de archieven van de krijgsraden te Antwerpen 1817-1959, Gent 1816-1938, Hasselt 1944-1948, Leuven 1945-1947, Mechelen 1944-1947, Tongeren 1944-1947 en Turnhout 1944-1947*, Brussel, 2010.
- DUMOULIN, Michel (e.a.) (Reds.), *Nieuwe geschiedenis van België. 1905-1950 (II)*, Tielt, Lannoo, 2006.
- ELENS, Jules-François “Les Auditorats Militaires en campagne après la campagne des 18 jours”, *Bulletin de l'Information de l'Auditorat Militaire d'Allemagne*, s.d., p. 1-6.
- GANSHOF VAN DER MEERSCH, Walter., “Enkele juridische aspecten van de actie der regering tijdens de oorlog 1940-1944”, in LUYCKX, T. *Liber amicorum August De Schryver*, Gent, 1968, p. 404.
- GILISSEN, John. “La juridiction militaire belge de 1830 à nos jours”, in *Actes du colloque d'Histoire militaire belge (1830-1980)*, Bruxelles, 26-28 mars 1980, Brussel, 1980, p. 467-489.
- GILISSEN, John. “Military justice in Belgium”, *Military Law Review*, 1963, p. 83-105.
- GILISSEN, John. “Historische schets van de militaire strafwetgeving in België sedert 1814”, in: *Militair Rechtelijk Tijdschrift*, Deel L, 1957, p. 1-31.
- GODFROID, Anne. *La guerre après la Guerre? L'occupation belge de la rive gauche du Rhin (1918-1930)*, Brussel, 2023.
- GORLE, Frits. “De militaire misdrijven en de militaire straffen”, *Panopticon*, 1984, 396-397.
- GOTOVITCH, José en BALTHAZAR, Herman. *Camille Huysmans documenten (deel 7 : C. Huysmans in Londen)*, Antwerpen, 1978, p. 127-169.
- GOTOVITCH, José en GERARD-LIBOIS, Jules. *L'an 40: la Belgique occupée*. Brussel, 1971.
- HERREBOUT, Els., *De Duitse Archivschutz in België tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1997.
- HORVAT, Stanislas. *De vervolging van militairrechtelijke delicten tijdens Wereldoorlog I. De werking van het Belgisch krijgsgerecht*. Brussel, 2009.
- HUYSE Luc. en DHONDT Steven. (met medewerking van AERTS Koen e.a.), *Onverwerkt verleden. Collaboratie en repressie in België 1942-1952: een update na dertig jaar*, Tielt, 2020, p. 63-95.
- KRIJGSMACHT – CENTRUM VOOR HISTORISCHE DOKUMENTATIE, *Geschiedenis van het Belgisch leger van 1830 tot heden – Van 1920 tot heden (deel 2)*, Brussel, 1982, p. 153-196.
- LEVANT, Flore. *Inventaire des archives de Ganshof van der Meersch, Walter à l'ULB (BE AULB PP 180)*, Brussel, 2023.

- MONBALLYU, Jos. *Inventaris van het Archief van krijgsauditoraten en krijgsraden te velde tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1919)*, Brussel, 2014.
- NAERT, Jan. *Inventaris van het archief van de krijgsauditoraten en Krijgsraden te Velde bij de Belgische Strijdkrachten in Groot-Brittannië tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Brussel, 2024.
- PLISNIER Flore, *Les juridictions militaires: Jalon de recherche*, 31, Algemeen Rijksarchief, Brussel, 2012.
- SCHANDEVYL, Eva. “Walter Ganshof van der Meersch, een topmagistraat in zijn professionele en maatschappelijke context. Een kijk op het Belgische gerecht in de twintigste eeuw”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 2011, 24, p. 113-114.
- SCHEPENS, Luc. *De Belgen in Groot-Brittannië 1940-1944: feiten en getuigenissen*, Nijmegen, 1980.
- SEBERECHTS, Frank. *De weggevoerden van mei 1940*, De Bezige Bij, Antwerpen, 2014.
- SEGRS, Carlo. *Ontstaan en groei van de Belgische Landkrachten in Groot-Brittannië (1940-1945)*, Ongepubliceerde inzending voor de “Prijs Hubert Pierlot”, 1980.
- STENGERS Jean, *Léopold III et le gouvernement: les deux politiques belges de 1940*, Gembloux, 1980.
- VANDENBROECK R., VAN DER MOSEN R. en DEPOORTERE R. *Inventaire des archives de la Cour Militaire. Dossiers de procédure d'affaires jugées entre 1915 et 1954*, Brussel, 2001
- VAN HAECKE, Lawrence. *Repressie en epuratie : de bescherming van de uitwendige veiligheid van de Staat als politiek-juridisch probleem tijdens de Belgische regimecrisis (1932-1948)*, Onuitgegeven doctoraatsscriptie, Universiteit Gent, 2014.
- VANTHEMSCHE, Guy. “To Involve – Or Not To Involve – the Congo in the War (1940-1941): Hesitant and Conflicted Belgian Elites”, *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 2022, 100, p. 466-473.
- VELAERS, Jan en VAN GOETHEM, Herman. *Leopold III. De Koning, het land, de oorlog*, Tielt, 1994.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

De herverpakking, ordening en beschrijving van de dossiers gebeurde tussen oktober 2023 en eind februari 2024 door Jan Naert. Eind maart 2024 keurden Joachim Derwael (diensthoofd ARA2) en Pierre-Alain Tallier (Algemeen Rijksarchivaris a.i.) de inventaris goed. Korte tijd later vond de finalisering ervan plaats.

VII. BIJLAGEN

A. LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ABO	Armée Belge Occupant
AG	Auditoraat-generaal
ARA(1)	Algemeen Rijksarchief 1
ARA2	Algemeen Rijksarchief 2 – Depot Joseph Cuvelier
BB	Belgisch Bezettingsleger

BS	Belgisch Staatsblad
BSD	Belgische Strijdkrachten te Duitsland
BW	Besluitwet
CMBR	Camp Militaire Belge de Regroupement
CRAB	Centre de Recrutement pour l'Armée Belge
DG HR	Algemene Directie Human Resources
FBA	Forces Belges en Allemagne
GP	Griffiepersoneel
HCRV	Hoog Commissariaat voor 's Rijks Veiligheid
IG	Instructions Générales
KA	Krijgsauditoraat
KB	Koninklijk Besluit
KMLK	Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis
KR	Krijgsraad
MAG MP	Magistraten Militair Personeel
MB	Ministerieel Besluit
MB	Moniteur Belge
MPC	Magistrats Personnel Civil
MSW	Militair Strafwetboek
NSGWO	Navorsings- en Studiecentrum van de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog
RAF	Royal Airforce
RN	Royal Navy
SHAEF.	Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces
SW	Strafwetboek
WBSV	Wetboek van strafvordering
WHI	War Heritage Institute
WSL	Wetboek van Strafrechtspleging voor het Leger

INVENTARIS

I. BRIEFWISSELING

1. Inkomende brieven gericht aan de Auditeur-generaal en aan Luitenant-generaal Van Strydonck de Burkel.
1943-1945. 1 omslag
2. Inkomende brieven betreffende aspecten van de werking van het krijgsauditoraat te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië.
1943-1945. 1 pak
3. Briefwisseling met diverse ministers en krijgsauditeurs betreffende de organisatie van de vervolging van deserteurs en dienstweigeraars.
1944. 1 omslag
Eén van de brieven betreft ook de toekomstige sanctionering van officieren die deel uitmaken van de Luitenant De Windekring. Het betreft hier stukken die het Auditoraat-generaal nog gekopieerd wenste te zien.

II. “PRINCIPEKWESTIES” – ONDERSTEUNING VAN DE WERKING

- 4-8. P1. Onderwerpsmap “Auditoraat-generaal”.
1941-1945. 4 omslagen en 2 stukken
 4. P1/1. Instructies over de briefwisseling met derden gericht aan het Auditoraat-generaal.
1943-1945. 1 omslag
 5. P1/2. Inhouden van loon van agenten met ziekteverlof.
1943. 2 stukken
 6. P1/3. Dienstnota's.
1943-1944. 1 omslag
 7. P1/4. Telegrammen verstuurd onder de titel 'persoonlijk' en 'vertrouwelijk'.
1944. 1 omslag
Classificatie: vertrouwelijk.
 8. P1/5. Aanwijzing van de krijgsauditeur tot substituut Auditeur-generaal.
1941-1944. 1 omslag
- 9-24. P2. Onderwerpsmap “Krijgsauditoraat”.
1941-1945. 2 pakken, 16 omslagen en 2 stukken
 9. P2/1. Besluitwet van 14/02/1944 tot instelling van het ambt van ‘Eersten Substituut Krijgsauditeur’.
1944. 2 stukken
BS 04/03/1944.

10.	P2/2. Klachten en promoties.
1943-1944.	1 omslag
11.	P2/3. Vragen om versterking personeelskader.
1943-1944.	1 omslag
12.	P2/4. Briefwisseling betreffende het bezorgen van afschriften van
vonnissen aan het Auditoraat-generaal.
1942-1944.	1 omslag
13.	P2/5. Instructies van het Auditoraat-generaal betreffende het
overmaken van stukken en documenten door het krijgsauditoraat.
1943-1944.	1 omslag
14.	P2/6. Verplichte rapportering door de krijgsauditeur over lopende
zaken aan het Auditoraat-generaal.
1944.	1 omslag
	Gaat over zaken waarbij de moreel van het Belgisch leger op het spel staat of
wanneer er een officier betrokken is.	
15.	P2/7. Gerechts-, reis- en verblijfkosten.
1942-1944.	1 omslag
16.	P2/8. Vragen om archiefmateriaal.
1943.	1 omslag
17.	P2/9/. Dienst vervoer.
1943-1944.	1 omslag
18.	P2/10. Oprichting van een afdeling van het krijgsauditoraat bij
Groupement I.
1943-1944.	1 omslag
19.	P2/11. Werking van de afdeling van het krijgsauditoraat bij
Groupement I.
1944.	1 omslag
20.	P2/12. Toelating voor toegang tot "restricted areas" aan de advocaten
van de verdediging van verdachten.
1944.	1 omslag
21.	P2/13. Oprichting en werking van de afdeling van het krijgsauditoraat
bij "Groupement II".
1941-1945.	1 omslag
	Bevat onder andere een historiek van de afdeling van het krijgsauditoraat te
Leamington-Spa.	
22.	P2/14. Samenstelling ("War Establishment") en activiteiten van het
krijgsauditoraat bij "Groupement II".
1944.	1 omslag
23.	P2/15. Oprichting van twee krijgsauditoraten te velde, verbonden aan
de Belgische Militaire Zending bij het Geallieerd Opperbevel.
1944.	1 omslag
24.	P2/20. Instructies voor het krijgsauditoraat met betrekking tot
wijzigingen van documenten behorende tot de dienst van het
stamboek.
1944.	1 omslag
	De dossiers P2/16 tot en met P2/19 ontbreken.	

- 25-27. P2. Maandelijks opvolging van ingeschreven notities.
1940-1943. 2 pakken en 1 omslag
Deze stukken maken deel uit van het dossier P2 maar hebben geen specifieke nummering. Deze
zaten achteraan het dossier P2 bijgevoegd.
25. 1940-1941. 1 omslag
26. 1942. 1 pak
27. 1943. 1 pak
- 28-36. P3. Onderwerpsmap "Militair Gerechtshof".
1941-1944. 2 pakken, 6 omslagen en 2 stukken
28. P3. Samenstelling.
1941. 2 stukken
29. P3. Afschriften van gevelde arresten.
1941-1942. 1 omslag
30. P3/1. Processen verbaal van de loting van de leden.
1941-1944. 1 pak
31. P3/2. Uittreksels van zittingsrollen.
1941-1944. 1 pak
32. P3/3. Betwisting van de aanwezigheid van de Inspecteur-generaal van
de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië in de zaken waarbij hij
zijn injunctierecht gebruikt.
1944. 1 omslag
Luitenant-Generaal Victor van Strijdonck de Burkel, Inspecteur-Generaal van de
Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië, heeft middels de besluitwet van
22/04/1943 (BS 08/05/1943) zekere bevoegdheden toegewezen gekregen met
betrekking tot het militair gerecht.
33. P3/4. Loting van de leden van het Militair Gerechtshof door de
Voorzitter van de Kamer van het Militair Gerechtshof bij de fractie
van het Belgische Leger in het Verenigd-Koninkrijk te Londen.
1944. 1 omslag
34. P3/5. Loon van de Voorzitter van de Kamer van het Militair
Gerechtshof bij de fractie van het Belgische Leger in het Verenigd-
Koninkrijk te Londen.
1944. 1 omslag
35. P3/6. Bevoegdheden van de Kamer van het Militair Gerechtshof te
Londen ten aanzien van inbreuken begaan door Belgische militairen in
het Verenigd-Koninkrijk.
1944. 1 omslag
36. P3/7. Benoeming van de Voorzitter van de Kamer van het Militair
Gerechtshof bij de fractie van het Belgische leger in het Verenigd-
Koninkrijk te Londen.
1944. 1 omslag
- 37-42. P4. Onderwerpsmap "Krijgsraad".
1941-1944. 5 omslagen en 2 stukken
37. P4. Samenstelling.
1941. 2 stukken
38. P4/1. Processen verbaal van de loting van de leden.
1941-1944. 1 omslag

39.	P4/2. Verplichting voor officieren om te zetelen in de Krijgsraad.
1944.	1 omslag
40.	P4/2a. Logement voor de Voorzitter en leden van de Krijgsraad en de
advocaten van de verdediging.
1944.	1 omslag
41.	P4/3. Aanduiden van burgerlijke magistraten.
1941-1944.	1 omslag
42.	P4/4. Organisatie van de zitting.
1944.	1 omslag
43-49.	P5. Onderwerpsmap "griffie".
1941-1944.	3 omslagen en 7 stukken
43.	P5. Organisatie van de griffie in oorlogstijd.
s.d.	1 stuk
44.	P5/1. Stukken betreffende de besluitwet van 20/01/1944 tot
vaststelling "van de rechten op wedden en vergoedingen van de
griffiers en adjunct-griffiers bij de in Groot-Brittannië opgerichte
marine- en militaire gerechten, alsook van de andere griffiers en
adjunct-griffiers die zich in Groot-Brittannië bevinden en werkzaam
zijn in een regeeringsdienst".
1944.
BS 28/02/1944.	1 omslag
45.	P5/2. Instructies met betrekking tot het verzenden van stukken.
1941-1944.	1 omslag
46.	P5/3. Instructies met betrekking tot de nummering van arresten.
1944.	2 stukken
47.	P5/4. Instructies met betrekking tot het verzenden van uittreksels van
arresten en van het strafregister naar de bevoegde diensten.
1943-1944.	2 stukken
48.	P5/5. Afleggen van de eed door (adjunct-) griffiers.
1944.	1 omslag
49.	P5/6. Inspectie van de werking van de griffie bij de afdeling van het
krijgsauditoraat te Leamington Spa.
1944.	2 stukken
50-55.	P6. Onderwerpsmap "Militaire rechtscolleges in Groot-Brittannië".
1941-1943.	4 omslagen en 2 stukken
50.	P6. Praktische samenstelling.
1941-1943.
Bevat een nota over de gebrekkige redactie van het ministeriële besluit van
10/01/1941.	1 omslag
51.	P6/1. Vervolgingen van misdaden en misdrijven gepleegd voor
22/08/1940.
1942.
Datum van de Allied Forces Act die het toestaat aan de Belgische militaire
rechtscolleges om actief te zijn in Groot-Brittannië.	1 omslag
52.	P6/2. Afschriften van de besluitwet van 08/06/1940 waarbij de door
de "militaire rechtsmacht verleende arresten en vonnissen, gedurende
den tijd van oorlog, aan elke voorziening in verbreking worden
onttrokken".
1940-1943.
BS 31/05/1940 – 08/06/1940.	2 stukken

53. P6/3. Gebouwen en infrastructuur.
1942-1943. 1 omslag
54. P6/4. Documentatie betreffende het wettelijk kader waarbinnen het
militair gerecht opereert in Groot-Brittannië.
1941-1943. 1 omslag
Bevat voornamelijk afschriften van internationale jurisprudentie en de Frans-
Belgische Conventie van 08/06/1940.
55. P6/5. Naamgeving van de militaire rechtbanken en parketten in Groot-
Brittannië.
1944. 1 omslag
- 56-63. P7. Onderwerpsmap “militaire magistraten”.
1941-1946. 5 omslagen en 4 stukken
56. P7. Statuten.
1942. 1 stuk
57. P7/1. Afschrift van de besluitwet van 21/08/1941 betreffende de
cumulatie van rechterlijke ambten.
1941. 2 stukken
BS 28/10/1941. Gaat om twee exemplaren.
58. P7/2. Magistraten die stage lopen bij het militaire gerecht in Groot-
Brittannië.
1944-1946. 1 omslag
59. P7/3. Verloning en onkosten.
1943-1944. 1 omslag
60. P7/4. Contacten en relatie met de militaire autoriteiten.
1941. 1 omslag
Bevat een verwijzing naar P7 over de statuten.
61. P7/5. Kledij en eervolle onderscheidingen op het militaire uniform.
1944. 1 omslag
62. P7/6. Juridische documentatie voorzien door het Auditoraat-generaal.
1944. 1 omslag
63. P7/7. Tenue van de magistraten tijdens de uitoefening van de functie.
1944. 1 stuk
64. P8. Onderwerpsmap “budgetten” van het militaire gerecht in Groot-Brittannië.
1944. 2 stukken
- 65-68. P9. Onderwerpsmap “strafregister en veroordelingsbulletins”.
1942-1944. 4 omslagen
65. P9. Documentatie betreffende uittreksels van het strafregister.
1942. 1 omslag
66. P9/1. Opmaak en verzending van de veroordelingsbulletins van het
militair gerecht naar het centraal strafregister.
1942-1943. 1 omslag
67. P9/2. Uitvoering van vonnissen en recuperatie van boetes.
1944. 1 omslag
68. P9/3. Veroordelingen bij verstek.
1943. 1 omslag
69. P10. Onderwerpsmap “beroepsprocedures door de krijgsauditeur aangetekend”.
1941-1943. 1 omslag

- 70-73. Onderwerpsmap “strafuitvoering”.
1941-1944. 3 omslagen en 2 stukken
70. P11. Uitvoering van arresten en vonnissen.
1942-1943. 1 omslag
71. P12. Opsluiting in Engelse penitenciaire instellingen.
1941-1944. 1 omslag
72. P13. Opsluiting in provoosthuizen.
1942-1944. 1 pak
Bevat onder meer een subdossier inzake ontsnappingen uit deze provoosthuizen.
73. P14. Boetes.
1943. 2 stukken
- 74-78. Onderwerpsmap “verval van strafvervolgning”.
1940-1944. 5 omslagen
74. P15. Stukken met betrekking tot de besluitwet van 06/11/1941
betreffende “het verval der strafvervolgning en de kwijtschelding der
straffen in verband met zekere misdrijven”.
1941-1944. 1 omslag
BS 10/12/1941.
75. P16. Gratieverlening.
1940-1944. 1 omslag
76. P17. Voorwaardelijke invrijheidsstelling.
1943-1944. 1 omslag
77. P18. Amnestie.
1941. 1 omslag
78. P19. Rehabilitatie.
1943-1944. 1 omslag
- 79-96. P20. Onderwerpsmap “gerechtelijke procedure”.
1941-1944. 9 omslagen en 14 stukken
79. P20/1. Rol van de gerechtelijke commissie.
1941. 1 omslag
80. P20/2. Identificatie van de verdachten.
1943. 2 stukken
81. P20/3. Stukken die in het onderzoeksdossier moeten voorkomen.
1943. 2 stukken
82. P20/4. Maatregelen die een tweede/dubbel onderzoek moeten
vermijden.
1943. 2 stukken
83. P20/5. Communicatie van het dossier naar het ministerie van
Defensie.
1942-1943. 1 omslag
84. P20/6. Communicatie van kopies van uittreksels van vonnissen en
arresten aan advocaten (art. 118 van het tarief in strafzaken).
1943. 2 stukken
85. P20/7. Communicatie van uittreksels van vonnissen aan de
Commandanten van de eenheden.
1943. 1 omslag
Bevat namenlijsten van gedeserteerde soldaten.

86. P20/8/ Laattijdig overmaken van stukken door en aan het
krijgsauditoraat.
1942-1943. 1 omslag
87. P20/9. Bevoegdheden van het militair tribunaal te Algiers.
Leeg.
88. P20/10. Rogatoire commissies.
1944. 1 omslag
89. P20/11. Instructies met betrekking tot accidenten en schadegevallen.
1942-1944. 1 omslag
90. P20/12. Redactie van stukken en taalkeuze alvorens toevoeging aan
het onderzoeksdossier (art. 18 van de wet van 15/06/1935 op het
gebruik der talen in gerechtszaken).
1944. 2 stukken
91. P20/13. Ontvankelijkheid van de verdediging in geval van niet-
verschijnen.
1944. 2 stukken
92. P20/14. Termijnen van dagvaarding in oorlogstijd voor het militair
gerecht.
1944. 1 omslag
Bevat afschrift van het rondschriften over “De termijnen van dagvaarding, in
oorlogstijd, voor de militaire rechtbanken” (31/08/1944).
93. P20/15. Buitenlandse leden van de koopvaardij die aan de bevrijding
van het Belgische grondgebied deelnemen en niet onderworpen zijn
aan de geallieerde militaire wetgeving.
1944. 1 omslag
94. P20/16. Gerechtskosten: vergoeding voor de getuigen, vertalers en
experten.
1944. 2 stukken
95. P20/17. Modeldocumenten voor de opmaak van vonnissen.
1944. 1 omslag
96. P20/18. Stukken met betrekking tot de besluitwetten van 28/05/1940
en 23/08/1940 betreffende de “vaststelling van het formulier van
tenuitvoerlegging van de arresten, vonnissen van de Hoven en
rechtbanken en van beschikkingen en rechterlijke bevelen”.
1940-1944. 1 omslag
- 97-100. P21. Onderwerpsmap “rekrutering van militairen voor de Belgische Strijdkrachten
te Groot-Brittannië”.
1941-1944. 4 omslagen
97. P21/1. Documentatie betreffende de wetgeving inzake rekrutering en
vervolg van dienstweigeraars en deserteurs.
1941-1942. 1 omslag
98. P21/2. Belgen met een dubbele nationaliteit en die van de Belgische
nationaliteit willen afzien
1943-1944. 1 omslag
99. P21/3. Niet-Belgen die dienst nemen in het Belgische leger.
1944. 1 omslag

100. P21/4. Ontwerp van besluit inzake de oprichting van een tijdelijk militieregime voor wat betreft de rekrutering van dienstplichtigen in de bevrijde delen van het land.
1944. 1 omslag
- 101-108. P22. Onderwerpsmap "strafrechtelijke inbreuken".
1939-1944. 2 omslagen en 8 stukken
101. P22/1. Demoralisering en gebrek aan discipline (besluitwet van 30/04/1940 inzake "propaganda die tot ongehoorzaamheid aanzet en het moreel van het leger ondermijnt").
1940. 1 stuk
102. P22/2. Uittreksel van hoofdstuk 11 "Insubordination" uit de "Algemene Praktische Rechtsverzameling" / "Répertoire Pratique du Droit Belge" (1935) inzake "Justice Militaire" door substituut Auditeur-generaal Paul Anspach.
s.d. 1 stuk
103. P22/3. Dronkenschap.
1939. 1 stuk
Afschrift van de besluitwet van 14/11/1939 inzake de beteugeling van de dronkenschap.
104. P22/4. "Het aanbod of het voorstel" om een misdrijf te plegen.
s.d. 1 stuk
105. P22/5. Maatregelen om spionage, verraad en de acties van de 5de colonne te vermijden en de beteugelen.
1941. 1 omslag
Bevat een rapport van de substituut Auditeur-generaal te Londen Fernand Lepage met de titel: "Régime des étrangers en Belgique, et mesures permettant d'éviter et de réprimer l'espionnage, la trahison et les agissements dits de 5me Colonne".
106. P22/6. Misbruik van medische voorschriften.
1944. 1 omslag
107. P22/7. Bijzondere oorzaken van de delinquentie in het Belgische leger te Groot-Brittannië.
1943-1944. 2 stukken
Bevat het rapport hierover van Majoor B.E.M. Lekeux, voorzitter van de Krijgsraad, aan de minister van Defensie van 27 oktober 1943.
108. P22/8. Plunderingen tijdens en na bombardementen.
1944. 2 stukken
- 109-116. P23. Onderwerpsmap "dienstweigeraars en deserteurs".
1941-1944. 7 omslagen en 2 stukken
109. P23/1. Documentatie betreffende de beteugeling en bestraffing van dienstweigeraars en deserteurs.
1941-1944. 1 omslag
110. P23/2. Belgische burgers in Groot-Brittannië.
1941-1942. 1 omslag
Bevat lijsten van miliciens die zijn opgeroepen om zich bij het rekruteringsbureau op te geven maar daar geen gevolg aan gegeven hebben.
111. P23/3. Leden van het Vreemdelingenlegioen.
1943-1944. 1 omslag

112. P23/4. "Overseas" (Belgen in het buitenland die in aanmerking komen voor mobilisatie).
1941-1943. 1 omslag
Bevat lijsten van deserteurs "overseas", dit wil zeggen Belgen in het buitenland die geen of onvoldoende gevolg geven aan de oproepen tot mobilisatie op basis van de militiewetgeving.
113. P23/5. Deserteurs en dienstweigeraars van de landmacht ingelijfd bij de Belgische marine.
1942. 2 stukken
114. P23/6. Deserteurs en dienstweigeraars van de landmacht ingelijfd bij de Vrije Franse Strijdkrachten ("Forces françaises libres").
1941-1942. 1 omslag
115. P23/7. Organisatie van de vervolging van deserteurs door het krijgsauditoraat.
1941-1944. 1 omslag
116. P23/8. Deserteurs en dienstweigeraars die in Zuid-Afrika verblijven.
1944. 1 omslag
- 117-123. P24-25. Onderwerpsmap "Belgen die in Groot-Brittannië aankomen en verdacht worden van inbreuken op arts 113 - 123 van het strafwetboek".
1943-1944. 5 omslagen en 1 stuk
117. P24/1. Individuele gevallen.
1943-1944. 1 omslag
118. P24/A. Omzendbrief (nr. 340) van het ministerie van Justitie inzake de toepassing van de besluitwet van 12 oktober 1918 betreffende de administratieve internering van vreemdelingen en bepaalde categorieën van Belgen.
s.d. 1 stuk
119. P24/2. Interneringsmaatregelen.
1944. 1 omslag
120. P24/3. Instellen van vervolging.
1943-1944. 1 omslag
121. P24/4. Belgen uit de Oostkantons die (gedwongen) toegetreden zijn tot de Wehrmacht.
1944. 1 omslag
Betreft hier krijgsgevangen die, na repatriëring vanuit de Verenigde Staten naar Groot-Brittannië, dienst nemen bij de Belgische Strijdkrachten.
122. P25. Belgen geïnterneerd op het eiland Man.
1944. 1 omslag
- 123-126. P26. Onderwerpsmap "Hoog commissariaat voor 's Rijks Veiligheid".
1943. 2 omslagen en 2 stukken
123. P26. Afschrift van de besluitwet van 29/07/1943 betreffende de "instelling van het ambt van Hoog Commissaris voor 's Rijks Veiligheid" en MB van 04/08/1943 betreffende de "benoeming van een Hoog Commissaris voor 's Rijks Veiligheid".
1943. 2 stukken
Twee exemplaren.
124. P26/1. Omzendbrief van de minister van Justitie inzake de uitvoering van de besluitwet van 29/07/1943 dat voorziet in de "instelling van het

- ambt van Hoog Commissaris voor 's Rijks Veiliheid".
1943. 1 omslag
125. P26/2. Dienstorders.
1943. 1 omslag
Bevat uitsluitend dienstorders 1 t.e.m. 6.
126. P26/3. Instructies over hoe processen-verbaal op te stellen ten aanzien
van Belgen die in bezet België verblijven.
1943. 1 omslag
- 127-128. P27. Onderwerpsmap "Staatsveiligheid".
1940-1944. 2 omslagen
127. P27. Bevoegdheid en activiteiten van de Staatsveiligheid ten aanzien
van Belgen die in bezet België verblijven.
1940-1944. 1 omslag
128. P27/A. Taken en activiteiten van Commissaris Derweduwen, officier
van de gerechtelijke politie bij het Auditoraat-generaal, voor het
krijgsauditoraat te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-
Brittannië.
1942-1944. 1 omslag
Commissaris van de Staatsveiligheid gedetacheerd bij de afdeling van het
krijgsauditoraat te Leamington-Spa.
- 129-130. Onderwerpsmap "Gerechtelijke politie en Rijkswacht".
1939-1944. 1 omslag en 1 stuk
129. P28. Afschrift van de besluitwet van 05/12/1939 waarbij "de
hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie hulpofficier van
den procureur des Konings wordt toegekend aan de eerstaanwezende
gerechtelijke agenten-inspecteurs en aan bepaalde onderofficieren van
de Rijkswacht".
1939. 1 stuk
BS 13/12/1939.
130. P29/6. Vraag om kledingcoupons voor de Rijkswacht.
1943-1944. 1 omslag
- 131-133. P30. Onderwerpsmap "Sociaal verweer".
1941-1944. 2 omslagen en 1 stuk
131. P30/1. Omzendbrief van de minister van Justitie van 30/09/1941
"aangaande Belgische onderdanen die in Groot-Brittannië verblijven
als gevolg van de oorlog en die blijf geven van mentale problemen".
1941-1943. 1 omslag
132. P30/2. Zendingen van experts inzake geesteszieken.
1944. 1 stuk
133. P30/3. Ministerieel besluit van 18/10/1943 betreffende de oprichting
van een "Geneeskundige Beroepsraad inzake Zeewezen".
1943. 1 omslag
- 134-136. P31. Onderwerpsmap "Juridische bijstand".
1941-1944. 2 omslagen en 1 stuk
134. P31. Voor Belgen die voor Britse rechtscollages verschijnen.
1941-1943. 1 omslag
Bevat een uittreksel van de Belgisch-Britse Conventie van 04/11/1932 inzake de
gerechtelijke procedure.

135. P31/2. Tijdelijk niet aanstellen van Meester Wiener als door de rechter aangewezen raadsman ("défenseur d'office").
1944. 1 stuk
136. P31/3. Kandidaatstelling van Meester Wiener als substituut krijgsauditeur.
1944. 1 omslag
- 137-140. Onderwerpsmap "In bezet België verschenen officiële publicaties".
1940-1944. 2 omslagen en 4 stukken
137. P32/1. Duitse verordeningen.
1940-1941. 1 omslag
Bevat uittreksels van Duitse verordeningen uit 1940-1941 waar de Auditeur-generaal een kopie van wenste.
138. P32/2. Nota over de inhoud van de diverse 'moniteurs' die in bezet België zijn verschenen tussen 04/07/1943 en 18/07/1943.
1943. 2 stukken
139. P32/3. Uittreksels uit het "Bulletin Central de Signalements" zoals verschenen in bezet België.
1943-1944. 1 omslag
140. P33. Vraag aan het Hoog Comité van Toezicht om 'carnets repressifs' op te stellen per arrondissement en gemeente.
1944. 2 stukken
141. P38. Onderwerpsmap "Missie en rol van de experts".
1943-1944. 2 stukken
- 142-147. P40. Onderwerpsmap "Organisatie van het Belgisch leger".
1940-1944. 1 pak, 3 omslagen en 3 stukken
142. P40/1. Organisatie van het Belgische leger in Groot-Brittannië.
1942-1943. 1 omslag
143. P40/2. Voorlezing van de relevante militaire wetten.
1943. 1 omslag
144. P40/3. Koninklijk besluit van 26/03/1940 tot "vaststelling van de staat en de stand der reserveofficieren".
1940-1941. 2 stukken
145. P40/4. Koninklijk besluit van 26/04/1926 betreffende de beknopte inhoud der militaire wetten en de militaire gevangenisstraffen die aan de rekruten dienen voorgelezen.
1926. 1 stuk
146. P40/5. Betaling van de boete tijdens de voorlopige hechtenis.
1943. 1 omslag
147. P40/6. Dagorders Groupement I, Groupement II en het Belgisch militair vliegwezen.
1942-1944. 1 pak
- 148-160. P45. Onderwerpsmap "Juridische documentatie".
1940-1944. 1 pak, 3 omslagen en 11 stukken
148. P45/1. Uittreksels van hoofdstuk 51 uit de "Allied Forces Act" van 1940 en hoofdstuk 29 uit de 'Allied Powers Act' van 1942.
1940-1943. 1 omslag

149. P45/2. Instructies betreffende het tekenen van wetgevende documenten en reglementen.
1941. 1 omslag
150. P45/3. Conventies van Den Haag - Verdrag nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te land (18/10/1907).
s.d. 2 stukken
151. P45/4. Uittreksel van hoofdstuk VII "Means of exercising the rights of Offence and Defence" uit "A treatise on international Law" (1924) door William Edward Hall van de Universiteit van Oxford.
1943. 1 stuk
152. P45/5. Afschrift van het rapport "La magistrature, les problèmes relatifs à son recrutement et à son statut. Les leçons du système Anglais" door substituut krijgsauditeur Frédéric Dumon (1943).
1943. 1 stuk
Geschreven voor de "Commissie voor de Studie van Naoorlogse Problemen" (Commission pour l'étude des problèmes de l'après guerre – CEPAG).
153. P45/6. Rapport met overzicht van wetgeving en reglementen betreffende de wijzigingen in bevoegdheden en taken van administratieve, militaire en juridische autoriteiten in geval van "Staat van oorlog" en "Afkondiging van de staat van beleg".
s.d. 2 stukken
Twee exemplaren.
154. P45/7. Afschrift van het Koninklijk besluit van 31/05/1933 betreffende "verklaringen in verband met allerlei toelagen, vergoedingen en toekenningen, geheel of ten deele ten laste van de staat".
1943. 2 stukken
Twee exemplaren.
155. P45/8. Rapport van L. Michel over "L'évolution des prix aux moyen des Index Numbers".
1943. 1 stuk
156. P45/9. Rapport van 21/03/1944 door het "Office Belge d'Information et de Documentation" over de "Wetgevende activiteiten van de Belgische regering in Groot-Brittannië".
1943. 1 stuk
157. P45/10. Overdruk van "Officiële opgave van 's Rijks Bevolkingscijfer op 31 december 1939" en drie rapporten over het taalregime in de Belgische gemeenten.
1943. 1 pak
158. P45/11. Uittreksels uit het Nederlandse Signalementenblad.
1943. 1 omslag
159. P45/12. Lijst van Duitse concentratiekampen opgemaakt door de P.W. Intelligence Series.
1944. 1 stuk
160. P45/12bis "Manual for Courts-Martial U.S. Army (1944)".
Leeg.

III. AANLEGGEN VAN JURIDISCHE DOCUMENTATIE

161. Dagorders van de Brigade Piron van 06/03/1945.
1945. 1 stuk
162. Reglement van de dienst 'Aalmoezeniers' ("Service de l'Aumonerie") in het
Belgische leger.
1945. 1 stuk
163. Uittreksel van hoofdstuk 18 "Desertion" uit de "Algemene Praktische
Rechtsverzameling" / "Répertoire Pratique du Droit Belge" (1935) inzake "Justice
Militaire" van de hand van voormalig substituut Auditeur-generaal Paul Anspach.
1941. 3 exemplaren.
164. Nota betreffende de voorwaarden voor het bestaan van een bepaald aantal
veelvoorkomende strafbare feiten en de sancties die daarop van toepassing zijn.
1941. 1 stuk
Auteur onbekend. Originele titel: "Conditions requises pour l'existence d'un certain nombre
d'infractions courantes et peines qui leurs sont appliquées".
165. Nota betreffende het onder observatie houden van militairen in voorarrest.
1941. 1 stuk
Auteur onbekend. Originele titel: "Mise en observation des prévenus militaires".
166. Nota betreffende buitenlandse militairen en militairen met een dubbele
nationaliteit die dienst willen nemen in het Belgisch leger.
1941. 1 stuk
167. Nota's ter voorbereiding van een rapport over de organisatie van het militaire
gerecht.
s.d. 1 omslag
168. Rapport over de "Bevoegdheden der militaire tribunalen".
s.d. 2 stukken
Twee exemplaren
169. Instructies van 14/05/1940 van het Auditoraat-generaal aan de krijgsauditeurs
voor het geval dat het grondgebied waar zij als burgerlijk magistraat in functie
zouden gebleven zijn bezet en vervolgens bevrijd zou worden (14/05/1940).
1940. 1 stuk
170. Instructies van 14/05/1940 van het Auditoraat-generaal die "slechts hunne
uitwerksels zullen mogen genieten in geval dat het nationaal grondgebied bezet en
vervolgens bevrijd zou worden".
1940. 1 stuk
171. Afschrift van de besluitwet van 01/07/1942 betreffende de "vaststelling en de
betaling der geldboete door militaire en marinegerechten in Groot-Brittannië
uitgesproken".
1942. 1 stuk
172. Afschrift van de besluitwetten van 30/01/1941 tot "inrichting van een voorloopig
stelsel voor de militie, de werving en de dienstverplichting" en 13/05/1942 "ter
wijziging van de besluitwet van 30/01/1941 tot inrichting van een voorloopig

- stelsel voor de Militie, de Werving en de Dienstverplichtingen".
1941-1942. 2 stukken
173. Adressenlijst van de belangrijkste Belgische en Britse geallieerde diensten in
Groot-Brittannië.
s.d. 1 stuk
174. Rapport van het Britse leger inzake "Deserters and absentees without leave from
allied military forces in U.K.". 1945. 1 stuk
175. Rapport van het Britse leger inzake "Administrative Instructions relating to
arrangements for detention or imprisonment of members of Allied Military Forces
in prisons in United Kingdom un the Allied Forces (Penal arrangements)".
1940. 1 stuk
176. Uittreksel van de British National Service Acts (1939-1942) met betrekking tot
personen met een geallieerde nationaliteit en de modaliteiten voor
dienstverplichting in het Britse Leger.
1942-1944. 1 omslag
Betreft de afspraak opgenomen in de Allied Powers (War Service) Act van 1942 waarin staat dat
"in the case of an allied national of military age who was in Great-Britain on 1 April 1943, is that,
if he has not joined the armed forces of the Power of which he is a national by 1st June, 1943, or
been granted a Certificate of Exemption by the Government of the Power of which he is a national,
he thereupon becomes liable to be called up for service in the British Armed Forces under the
British National Service Acts".
177. Uittreksels van de mogelijke tenlasteleggingen in oorlogstijd uit het militair
Strafwetboek.
1942-1944. 1 omslag
178. Instructies van het Hoog Commissariaat voor 's Rijks Veiligheid aan de "officiers
conseillers d'affaires civiles" van de 3de Sectie B.
1944. 1 pak
Bevat een organigram van de talrijke organisaties, zowel de geallieerde als de Belgische, gelieerd
aan en ressorterend onder S.H.A.E.F. Deze instructies bevatten voornamelijk kopies van
besluitwetten en ministeriële besluiten die doorheen 1944 tot stand gekomen zijn.
- 179-196. Rapporten, syllabi, wetteksten en nota's voor medewerkers van het Hoog
Commissariaat voor 's Lands Veiligheid en de Staatsveiligheid betreffende
verschillende aspecten van de rechtstatelijke organisatie en bevoegdheden
relevant voor het handhaven van de openbare orde in bezet en bevrijd België.
1944. 1 pak en 15 omslagen
179. Rechterlijke macht.
1944. 1 omslag
180. Provinciale en gemeentelijke overheden.
1944. 1 omslag
181. Administratieve organisatie van België.
1944. 1 omslag
182. Officieren en leden van de gerechtelijke politie bij de parketten.
1944. 1 omslag
183. Arrondissementscommissarissen.
1944. 1 omslag

184.	Politiecommissarissen. 1944.	1 omslag
185.	Havenkapiteins en maritieme commissarissen. 1944.	1 omslag
186.	Rijkswacht. 1944.	1 omslag
187.	Staat van oorlog en staat van beleg. 1944.	1 omslag
188.	Oprichting van het Hoog Commissariaat voor 's Rijks Veiligheid. 1944.	1 omslag
189.	Staatsveiligheid. 1944.	1 omslag
190.	Administratieve internering. 1944.	1 omslag
191.	Opeisingen voor civiele en militaire doeleinden. 1944.	1 omslag
192.	Ministerieel besluit van 16/06/1944 dat voorziet in de toekenning van zekere bevoegdheden die voortvloeien uit de toepassing van de besluitwet van 8 mei 1944 met betrekking tot openbare functies. 1944.	1 omslag
193.	Geschreven pers. 1944.	1 pak
194.	Officieren-adviseurs voor burgerlijke zaken (bij de Belgische militaire zending). 1944.	1 omslag
195.	Organisaties uit de politieke collaboratie. 1944.	1 omslag
196.	Commissie voor taaltoezicht. 1944.	1 omslag

IV. TOEZICHT OP DE WERKING VAN HET KRIJGSAUDITORAAT TE VELDE BIJ DE BELGISCHE STRIJDKRACHTEN TE GROOT-BRITTANNIË

A. ADMINISTRATIEF BEHEER EN PERSONEELSZAKEN

197.	Dossier inzake de klassering van de dossiers van gevonniste zaken van de Krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië. 1945-1946. Bevat lijsten van (vermoedelijk) alle in Groot-Brittannië gevonniste zaken.	1 omslag
198.	Dossier inzake de wedde en onkostenvergoedingen van het personeel verbonden aan de afdeling van het krijgsauditoraat te Noord-Ierland. 1945-1946.	1 omslag
199.	Dossier inzake de eedaflegging van magistraten en griffiers verbonden aan het krijgsauditoraat. 1944-1946.	1 omslag

200.	Overzichtstabellen personeel van (de verschillende afdelingen van) het krijgsauditoraat. s.d.	1 omslag
201-224.	Personeelsdossiers van magistraten, griffiemedewerkers en ander personeel verbonden aan de verschillende afdelingen van het krijgsauditoraat te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië. 1944-1946.	13 omslagen en 13 stukken
201.	Buyse G. (griffier-Leamington Spa). 1945.	2 stukken
202.	Bertinchamps J.J.A. (adjunct-griffier - BLA.). Leeg.	
203.	Claisse A. (adjunct-griffier - Leamington Spa). 1944-1945.	1 omslag
204.	Clerbois E. (adjunct-griffier - Londen). 1945.	1 stuk
205.	De Backer M. (adjunct-griffier - Noord-Ierland). 1945.	1 omslag
206.	Deschuyteneer A. (soldaat - Noord-Ierland). s.d.	1 stuk
207.	Elens J.F. (substituut krijgsauditeur - Leamington). 1945.	1 omslag
208.	Festraets G. (sergeant - Noord-Ierland). 1945.	1 stuk
209.	Flacon J. (substituut krijgsauditeur te velde - Noord-Ierland). 1944-1945.	1 omslag
210.	Ganseman J. (adjunct-griffier - Noord-Ierland). 1945.	1 omslag
211.	Genotte Ch. (sergeant - Leamington Spa). 1945.	1 stuk
212.	Gerard J. (substituut-krijgsauditeur - BLA.). 1945.	1 omslag
213.	Golstein R. (burgerlijk magistraat - Londen). 1944-1945.	1 omslag
214.	Grosemans G. (adjunct-griffier - Noord-Ierland). 1944-1945.	1 omslag
215.	Kryn J. (substituut-krijgsauditeur te velde - Noord-Ierland). 1944-1945.	1 omslag
216.	Lefevre E. (parketklerk - Londen). 1945.	1 omslag
217.	Leleux C. (soldaat - Noord-Ierland). s.d.	1 stuk
218.	Metz A.C. (substituut-krijgsauditeur te velde - BLA.). 1945.	1 stuk
219.	Philippart J. (bediende - Londen). Leeg.	
220.	Ravet L. (adjunct-griffier - Noord-Ierland). 1945.	1 omslag

221.	Van Laeken F. (parketklerk - Noord-Ierland).
1945.	1 stuk
222.	Verstraete J.B. (sergeant - Noord-Ierland).
1945.	2 stukken
223.	Wauters Ch. (adjunct-griffier - BLA.).
1943.	2 stukken
224.	Waucomont (krijgsauditeur te velde - Londen).
1945.	1 omslag

B. VERVOLGINGSBELEID

225.	Omzendbrieven en instructies.
1943-1946.	1 pak
226.	Omzendbrieven, rapporten en uitgaande brieven van het Auditoraat-generaal aan de substituut krijgsauditeur(s) en ministeries van Defensie en Justitie.
1944	1 pak
227.	Briefwisseling met het krijgsauditoraat betreffende de opmaak en het overmaken van de veroordelingsberichten ("bulletin de condamnation").
1941-1943.	1 omslag
228-229.	Tweewekelijkse overzichten van het aantal afgesloten, nieuw geopende en nog te behandelen notitienummers door de verschillende afdelingen van het krijgsauditoraat.
1941-1945.	1 pak en 1 omslag
	228. 1941.	1 omslag
	229. 1944-1945.	1 pak
230.	Overzichten van het aantal afgesloten, nieuw geopende en nog te behandelen notitienummers door het krijgsauditoraat bij het "Belgian Liberation Army" ('First Belgian Brigade').
1944-1945.	1 pak
231.	Overzichten van het aantal afgesloten, nieuw geopende en nog te behandelen notitienummers door het krijgsauditoraat (afdelingen Leamington Spa en Groupement I).
1944-1945.	1 pak
232.	Dossier inzake de schade veroorzaakt aan eigendommen van Britse onderdanen als gevolg accidenten van Belgische soldaten met militaire voertuigen.
1941-1942.	1 omslag
233.	Alfabetische index betreffende de door het krijgsauditoraat zonder gevolg geklasseerde en buitenvervolgung gestelde dossiers en de door de krijgsraad gevonniste zaken.
1941-1946.
Interne referentie F23.	1 kaartsysteem
234.	Afschriften van vonnissen en arresten uitgesproken door de Krijgsraad en door de kamer van het Krijgshof te Londen.
1941-1946.	1 pak

235. Afschriften van de arresten uitgesproken door de kamer van het Krijgshof te Londen.
1941-1945. 1 pak
236. Dossier inzake het onvolledige karakter van bepaalde veroordelingsberichten (“bulletin de condamnation”) die de kamer van het Krijgshof te Londen overmaakt aan het ministerie van Justitie.
1943. 1 omslag

C. VERVOLGING VAN DESERTIE EN DIENSTWEIGERING

237. Rapporten van de zittingen van het Rekruteringsbureau te Londen.
1944-1945 1 omslag
- 238-244. Dossiers inzake Belgische militairen in Groot-Brittannië die gezocht worden voor feiten van desertie en dienstweigering.
1940-1945. 7 pakken
Deze dossiers (“Mil GB”) zijn gerangschikt op naam en zijn genummerd. Om de dossiernummers te achterhalen is de consultatie van de bijhorende alfabetische index noodzakelijk (inv. nr. 245). Als er een gerechtelijke procedure gestart is, staat het notitienummer vermeld op de kaft.
238. 1-50.
239. 51-100.
240. 101-150.
241. 151-200
242. 201-300.
243. 301-350.
244. 351-383.
245. Alfabetische index betreffende deserteurs en (ontbrekende dossiers) (“Londres – déserteurs/manquants”).
1940-1944. 1 kaartsysteem
Deze alfabetische index (interne referentie F33) vormt de toegang op de “MIL-GB” dossiers waarin informatie over (vermeende) deserteurs gebundeld is.
246. Alfabetische index “overseas”.
1940-1944. 1 kaartsysteem
Deze alfabetische index (interne referentie F30) bevat steekkaarten op naam van Belgen in het buitenland die in aanmerking komen voor mobilisatie en/of op de radar van het Auditoraat-generaal zijn verschenen om die reden. De steekkaarten zijn alfabetisch gerangschikt. Elke naam heeft ook een specifiek nummer toegekend gekregen.
247. Alfabetische index (“Overseas – suspension de poursuites”) betreffende de opschorting van vervolging ingesteld van ambtswege wegens desertie tegen Belgen wonende in het buitenland.
1940-1944. 1 kaartsysteem
Deze alfabetische index (interne referentie F32) bevat steekkaarten op naam van Belgen die in het buitenland wonen en waartegen de vervolging opgeschort is. De steekkaart vermeldt ook telkens het notitienummer..
248. Alfabetische index betreffende tijdelijk opgeschorte of uitgestelde (en bij terugkeer in België af te handelen) onderzoeksdaten en strafuitvoeringsmaatregelen jegens “overseas” die verdacht worden van desertie en/of dienstweigering.
1940-1944. 1 kaartsysteem
Deze alfabetische index (interne referentie F31). De steekkaarten zijn geklasseerd op naam, bevatten een notitienummer en de verblijfplaats van de persoon in kwestie.

249. Alfabetische index betreffende burgers en militairen die op de vlucht zijn of ontsnapt zijn uit Groot-Brittannië en naar wie het onderzoek in bevrijd België opnieuw geopend wordt.
1942-1946. 1 kaartsysteem

D. KLASSERING EN OVERDRACHT VAN ARCHIEVEN

250. Dossier inzake het vertrek van de militaire rechtscolleges uit Groot-Brittannië.
1945. 1 omslag
251. Inventaris van de dossiers die geopend en gearhiveerd zijn door het krijgsauditoraat.
1940-1946. 1 pak
Gerangschikt per notitienummer en per afdeling van het krijgsauditoraat.
252. Recapitulatieve tabellen van de zaken geopend door de afdelingen van het krijgsauditoraat in Leamington Spa, Londen en Noord-Ierland.
1944-1945. 1 omslag
253. Dossier inzake de archieven van het krijgsauditoraat.
1940-1945. 1 omslag
Gerangschikt per notitienummer en per afdeling van het krijgsauditoraat.
254. Inventarissen van de dossiers inzake 'Overseas' die na terugkeer naar Brussel door de griffie van het krijgsauditoraat (afdeling Londen) aan het Auditoraat-generaal zijn overgemaakt.
1945-1946 1 omslag
Dit dossier geeft een overzicht van de namen en dossiers van de zgn. 'overseas'-'refractaires' die overgemaakt zijn aan het Auditoraat-generaal. Dat is belangrijk ter aanvulling op de notitieregisters en de steekkaartensystemen - en dan in het bijzonder omdat dit een alfabetische lijst is.
255. Dossier inzake het beheer over en de neerlegging van de archieven van de militaire rechtscolleges te Groot-Brittannië bij het Auditoraat-generaal en bij de griffie van het Krijgshof.
1944-1946. 1 omslag

**V. TOEZICHT OP HET HOOG COMITÉ VAN TOEZICHT
(COMITÉ SUPERIEUR DE CONTROLE)**

256. Activiteitenverslagen van het Hoog Comité van Toezicht (01/12/1940-31/12/1941).
1940-1941. 1 omslag
De taken van het Hoog Comité van Toezicht in Londen zijn onder meer: 1) Controle van optreden van "Service Central des Réfugiés" en andere overheidsdiensten in Groot-Brittannië 2) Financiële malversaties met hulp uitbetaald aan Belgische vluchtelingen in Groot-Brittannië 3) Toezicht houden op de Belgische vluchtelingen in Groot-Brittannië 4) Tussenkomen bij disputen tussen Belgische vluchtelingen en Britse autoriteiten.
257. Statistisch overzicht van de door het Hoog Comité van Toezicht behandelde zaken in 1942.
1942. 2 stukken

258. Individuele dossiers geopend door het Hoog Comité van Toezicht.
1940-1942. 1 pak
Bevat een inventaris op naam.

VI. VOORBEREIDING REPRESSIE VAN HET INCIVISME

259. Lijsten met namen van personen over wie het Auditoraat-generaal in Londen een dossier opende en na de bevrijding van het grondgebied het voorwerp zullen zijn van gerechtelijke vervolging.
1944. 1 pak
Betreft namenlijsten met telkens daarbij vermeld de dossiernummers, zowel voor individuen als voor groeperingen. De dossiers zelf lijken niet bewaard te zijn gebleven.
260. Dossier van de Task Force "provinciebesturen" inzake de werking en het politiek personeel onder de bezetting van de provinciebesturen.
1944. 1 pak
261. Omzendbrief van 31/08/1944 van de minister van Justitie betreffende de termijnen van dagvaarding, in oorlogstijd, voor de militaire rechtbanken.
1944. 1 omslag
262. Lijsten met personen die gearresteerd zijn in bevrijd België door de Staatsveiligheid (Post B.T. Brussel) op 15 en 16 juni 1945.
1945. 1 omslag
263. Briefwisseling met het Hoog Commissariaat voor 's Rijks Veiligheid betreffende het maken van reproducties van persartikelen die in bezet België zijn verschenen.
1944. 1 omslag
264. Publicaties door het ministerie van Landbouw en Ravitaillering en de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie onder de bezetting.
1940-1942. 1 pak
Betreft o.m. de "Manuel pour service du ravitaillement (août 1940)", "uitkomsten van de telling der winterbezaaiingen en van het vee (januari 1941)" en exemplaren van de zogenaamde "Moniteur du Ravitaillement" gepubliceerd door de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie (NLVC) en het "Belgisch Staatsblad der ministerieele besluiten en andere besluiten der Secretarissen-generaal".
265. Namenlijsten van Belgische krijgsgevangen gevangengehouden in Groot-Brittannië.
1945. 1 omslag
Deze krijgsgevangenen zijn gearresteerd door geallieerde troepen na de landing in Normandië (06/06/1944). Het gaat voornamelijk om vrijwillig tewerkgestelden, leden van de Wehrmacht uit de Oostkantons, Belgen die deel uitmaakten van Duitse paramilitaire organisaties in uniform (Organisation Todt, Vlaamse Wacht, Garde Wallonne, NSKK, Spoorwegwacht, etc.).

CONCORDANS

De (in omvang zéér beperkte) concordantietabel hieronder behandelt de alfabetische indexen (beter bekend als fchesystemen) die zijn opgemaakt door de verschillende afdelingen van het krijgsauditoraat bij de Krijgsraad te velde bij de Belgische Strijdkrachten te Groot-Brittannië. Na de overbrenging ervan uit het Justitiepaleis omstreeks 2017 hadden deze een voorlopig nummer gekregen in een toegang die de vele steekkaartsystemen van het militair gerecht ontsluit. Het is de omzetting van deze oude nummers naar de nieuwe inventarisnummers die hieronder beschreven wordt in de concordantietabel.

Voormalige referentie	Nieuw inventarisnummer
F212	3-4
F213	144-145
F214	66
F215	84
F216	85
F217	86

6 4 8 4

ISBN 978-94-6391-468-0

9 7 8 9 4 6 3 9 1 4 6 8 0

Afbeelding op de omslag : Auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof
te Londen - Walter Ganshof van der Meersch - (C) Fotocollectie Cegesoma
(OD4 Rijksarchief).